

Gnosticizmas Jėzaus Mokyme?

Nors šio teksto įvadui pridėjau klaustuką, tačiau mokslininkams ir teologams seniai žinoma, kad Jėzus Kristus skelbė savo Mokymą dvejopai: vieniems kalbėjo palyginimų, metaforų kalba, kitiems, artimiausiems sekėjams, jis perdavė „slaptąjį“ mokslą, kuris filosofijoje vadinamas *gnoziu* (Platono terminas): vidiniu žinojimu. Tam nebereikia papildomo aiškinimo. Kas nežino, – apie gnozę pasiskaitys bent Wikipedijoje. Vadinamas *slaptasis mokymas* veda žmogų prie Šventosios Dvasios patirties, kuri transformuoja žmogaus sielą savo šviesa ir meile. Kadangi pagal Jėzų DIEVAS YRA ŠVIESA, vadinasi, gnozis veda į Šviesos patirtį. Ji žmogų perkeičia, sujungia su "Dievu Tėvu" ir žmogus jaučia ne atskirtį nuo Dievo, o Jo buvimą savyje ir visame kame. Kokia galėjo būti krikščionybė, jei nuo pat pradžių ji būtų ėjusi gnozio keliu!? Kelią jai pastoję *racionaliai* mąstantys, su Romos imperatoriais susidraugavę anų laikų kunigai, nes krikščionių persekiojimai ir kunigų žudymai Romos imperijoje buvo pasiekę apogėjų: niekas nesijautė saugus. Išverčiau jums vieno šiuolaikinio mokslininko straipsnį, kuriame skrupulingai analizuojama gnostiškoji Šv. Tomo evangelija. Tokių autorių - ne vienas. Tik įsivaizduokite šitokia svarbi evangelija vis dar laikoma „apokrifu“, o bažnyčia nė neketina jos įtraukti į Naująjį Testamentą, nors ji byloja apie Jėzaus Kristaus gyvąjį mokymą. Bažnyčia vienus Jo mokinius pripažįsta ir garbina, o kitus „brokuoja“? Neįtikėtina „drąsa“...Pagaliau, niekas jums neįdės į galvą to "slaptojo" Jėzaus Kristaus mokymo. Metas ir patiems imtis darbo. Sekti pas Jį sunku, bet vardan sielos išgelbėjimo, - verta. Niekas kitas jūsų neišgelbės. Atminkite TAI!!!

.....

DĖL TOMO EVANGELIJOS DATAVIMO.

GNOSTICIZMAS IR JĖZAUS PAMOKSLAS.

ALEKSANDRAS LOGINOVAS

Dėl Tomo evangelijos parašymo laiko nėra vieningos nuomonės. Kai kurie mokslininkai mano, kad tai ankstyvųjų krikščionių paminklas, ankstesnis už kanonines evangelijas, o kiti mano, kad tas gnostikų veikalas priskirtinas antrojo mūsų eros amžiaus viduriui.* Aš laikausi pirmojo požiūrio ir šis darbas skirtas kritiškai išnagrinėti argumentus, palaikančius vėlyvąjį datavimą, taip pat problemai: ar Jėzus iš principo galėjo skelbti gnostines idėjas?

Pradžioje būtina pasakyti, kad pagal savo žanrą Tomo evangelija (toliau sutrumpintai TE)** nėra evangelija. Pastaroji – tai „geroji naujiena“, istorija apie Dievo Sūnaus atėjimą į pasaulį, mirtį ir prisikėlimą. TE yra tik „gyvojo Jėzaus“ posakiai (logijos) be konteksto, kuriame jos buvo pasakytos, aprašymo ir be pasakojimo apie evangelijos įvykius, pirmiausia apie kančią.

TE prologe sakoma: „Tai yra slapti žodžiai, kuriuos sakė gyvasis Jėzus ir kuriuos užrašė Didymus Judas Tomas“. Vėlyvojo datavimo šalininkų komentaras: "Gyvasis Tomo evangelijos Jėzus yra prisikėlęs Viešpats, dangiškasis Atpirkėjas, atskleidžiantis mokiniams pasaulio ir žmogaus likimus... Tomo evangelijos autoriui jau nebereikėjo žemiškojo Jėzaus atvaizdo (kaip to dar nereikėjo Pauliui). Todėl literatūrine prasme tokie kūriniai nepriklauso "evangelijos" žanrui (Лезов С. В. История и герменевтика в изучении Нового Завета. М., 1996, С.36).***

Šis argumentas neįtikina. „Gyvas“ – reiškia prisikėlęs. Ar Jėzus iki prisikėlimo buvo miręs? Tiek ortodoksai, tiek judėjai-krikščioniai ir gnostikų bendruomenės pripažino jo „žemiškojo“ gyvenimo pilnatvę ir nelaikė Jo gyvu tik po prisikėlimo.

Be to, toliau tekste ir Dievas Tėvas taip pat vadinamas „gyvu“ (3:55). Ar Jis taip pat buvo nukryžiuotas ir prisikėlė? Pirmasis argumentas dėl vėlyvojo atsiradimo absurdiškas. „Gyvas“ reiškia amžinojo gyvenimo šaltinį, šis epitetas byloja apie dieviškumą. Žiūrėkite, pavyzdžiui, Matą: Tu esi Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. (16:16)

Pastabos:

*A. L. Chosrojevas: Klausimas apie šio Jėzaus logijų rinkinio kilmę: ar jis susijęs su sinoptinėmis, ar, priešingai, tai tekstas, kurį Matas ir Lukas naudojo kaip antrąjį šaltinį, kol kas turėtų būti paliktas atviras. Aleksandrijos krikščionybė. M., 1991., p.27

**Be to, siekiant trumpumo, kanoninės evangelijos taip pat bus nurodytos šitaip: Mato Mt, Marko Mk, Luko Lk, Jono Jn. Senasis Testamentas ST, Naujasis Testamentas NT.

*** Teiginys, kad Pauliui dar nereikėjo tikrojo Jėzaus, grindžiamas tikėjimu, kad Jėzus buvo paprastas žmogus, kuris po egzekucijos buvo sudievinas. Įtikėjęs Nazariečiu, Paulius pradėjo skelbti Jo dieviškumą. Tokiam pamokslui žemiškosios biografijos detalės tik trukdo. O pasakojimo apie Jėzaus gyvenimą išmetimas Pauliaus laiškuose tai tik patvirtina.

Tačiau kažkodėl pamirštama, kad žinučių adresatai jau tapo krikščioniai ir jiems jau pažįstami Evangelijos įvykiai! (Žr. Gal. 3:1) Paulius parašė laiškus, kad paaiškintų naujosios religijos aspektus ir joje mokyti, kaip jis tiesiogiai teigia. (Žr. 2 Kor. 13:9-11) Juk niekas laiške skirtame šeimos problemoms neaprašinėtu genealogijos, nepateiktų gimimo liudijimų ir pan.

Žodžių derinys „Gyvas tėvas“, kaip nurodo S. S. Averincevas (be jokio ryšio su TE), matyt, nurodo gnostiko mokytojo Bardaisano mokyklą. Tariamasis TE autorius taip pat buvo surištas su savo sekėjais. Bet kuriai gnostinei mokyklai galima priskirti, pavyzdžiui, tokį fragmentą: O Achamotą pateisina visi jos palikuonys? Achamota, išvertus iš aramėjų kalbos, reiškia Sofiją, Išmintį, paskutinę dieviškosios Pleromos emanaciją. Pasak gnostikų, ji padarė klaidą ir pagimdė Demiurgą. Kas yra autorius: Valentinas, Bardaisanas? (To paties Bardaisano raštuose Achamota sušunka: Dieve mano, galva mano, kodėl mane apleidai?). Tačiau citata paimta iš Luko evangelijos! (7:35, Mato 11:19. Sophia, sinodiniame vertime, mieliau

išversta kaip Išmintis.) Pasirodo, kad Jėzus irgi mokė apie Sofijos nuopuolį ir jo atkūrimą? NT taip pat vartojami terminai, kurie iš principo laikomi gnostiškais. (Žr., pavyzdžiui, Pleroma pas Joną ir Pauliaus laiškuose). O kodėl neįmanomas toks paprastas variantas kaip TE terminų skolinimasis iš Bardaisano mokyklos? (Be to, vyriausiasis kunigas Kajafas irgi Dievą vadina gyvu pas Mt 26:62).

Iš 118 TE logijų daugiau nei 70 sutampa, yra artimos savo reikšme arba turi paralelių su kanoninėse evangelijose pateiktais posakiais. O NT visos bendros su TE logijos sutampa su Jėzaus pamokslu prieš nukryžiovimą. Be to, logijai, kurių nėra kanoniniuose tekstuose ir kurie sutampa su apokrifiniais ankstyvųjų krikščionių raštais, susiję su Jėzaus žemišku keliu. Ir jei TE yra gnostiška klastotė, pagrįsta ankstyvąja krikščionybe, tai būtų atrasta iš karto. Paralelės su autoritetingomis sinoptinėmis evangelijomis neleidžia Jėzaus pamokslų prieš nukryžiovimą laikyti Jo logijomis po prisikėlimo.

Jeigu TE autoriui „žemiškasis Jėzus nebereikalingas“, tai jis, aišku, turėjo „gnostiškai“ redaguoti kokį nors jau esamą šaltinį, pašalindamas iš jo visą naratyvinį turinį. O kam?

Pirma, evangelijų žanras (sinoptinis ir joms artimas – žydų ir ebionitų evangelijos)* buvo nusistovėjęs kanonas jau 150 m. pr. Kr., o bet toks teksto „iškirpimas“ atimtų iš duoto teksto autoritetą tikinčiųjų akyse.

Antra, norint įtikinti skaitytoją, kad Jėzus mokė gnozio, nebūtina autoritetingo teksto paversti trumpų ir abejotinų posakių rinkiniu. Užtenka esamą papildyti savo intarpais arba panaudoti jo fragmentus, nekeičiant paties pasakojimo žanro. Taip padarė, pavyzdžiui, netikros Nikodemo evangelijos autorius. Bet kokio pasakojimo sutrumpinimas iki archajiškos logijos, užuot pridėjus savo pasakojimo dalį, yra visiškai netinkamas falsifikavimo būdas.

Reikia atminti, kad visi pakeitimai, kurie buvo padaryti kanoninėse evangelijose po jų sukūrimo, buvo padaryti ne lengvabūdiško svajotojo, o giliai religingo žmogaus rankomis. Redaktoriai ir evangelistų bendra autoriai buvo įsitikinę, kad jiems žinoma, kad žodinė tradicija yra teisinga ir „nuo pat pradžių“ buvo išsaugota nepažeista, o tekstą iškraipė jau eretikai. Vardan tokios pirminės tiesos atkūrimo išbraukti didelę dalį menamo teksto? (Trumpiausia iš kanoninių evangelijų – Morkaus evangelija – turi 678 eilutes, o TE – tik 118). Tokių didelio masto iškraipymo priežasčių nėra kuo paaiškinti.

Galiausiai lingvistinė analizė parodė, kad TE logijos nepriklauso nuo Naujojo Testamento „Gerosios naujienos“ versijų. Vėlyvojo datavimo šalininkams kalbėti apie gnostišką kokio nors teksto santrumpą (nebereikia), tačiau jie negali pasakyti, kokio, – tai yra tik jų savavališka prielaida.

TE tekstas nepaprastai dera su Q „šaltiniu“ (vokiškai Quelle), logijos rinkiniu, kuris, NT mokslininkų nuomone, yra ankstesnis nei Evangelijos ir kuriame yra trumpų pastabų apie Jėzaus pamokslus. Apie tokį logijų rinkinio egzistavimą liudija IV amžiaus Bažnyčios

istorikas Euzebijus: „Matas užrašė Jėzaus pokalbius hebrajų kalba...“ (tai yra aramėjiškai, A. L.) (Citata iš: Jesus Christ in Documents of History. St. Petersburg, 1998, psl. 293). Tame logijų rinkinyje, mokslininkų manymu, dar gerokai prieš Tomo evangelijos atradimą 1945 m., neturėjo būti pasakojimo apie kančią ir prisikėlusio Jėzaus pasirodymo istorijos. (S. V. Lezovas. Istorija ir hermeneutika: p. 88) O kaip tik jų TE ir nėra.

Pastabos:

*Šių evangelijų tekstai, sprendžiant iš išlikusių fragmentų ir ankstyvųjų Bažnyčios atstovų apžvalgų, iš esmės nesiskyrė nuo kanoninių. II amžiuje jie buvo laikomi autoritetingais šaltiniais. Bažnyčios istorikas Eusebijus cituoja vyskupo Serapiono Žydų evangelijos apžvalgą: „Mes sugebėjome gauti šią evangeliją...ir nustatėme, kad joje yra daug kas atitinka tikrąjį Išganytojo mokymą, o kai kas buvo ir pridėta...“ (Jėzus Kristus istorijos dokumentuose... P. 295)

Kai kas gali prieštarauti, kad gnostiniuose tekstuose nėra naratyvinės dalies, skirtos prisikėlusio Išganytojo pokalbiams su jo mokiniais.* Prie jų priklauso Marijos evangelija, Gelbėtojo dialogas, Pistis Sofija, Jokūbo Apokalipsė (pirmoji) ir Tomo Atleto knyga. Tam žanrui, turbūt, priklauso ir mūsų nepasiekusioji Pilypo evangelija (skirtinga nuo Nag Hammadi gnostikų bibliotekoje rasto traktato tuo pačiu pavadinimu); apie ją praneša Epifanijus savo Panarione (XXVI.13). Tačiau, kaip jau minėta, TE logijos reiškia Jėzaus pamokslą prieš prisikėlimą, o ne po jo. Ir jei koks nors gnostikas būtų nusprendęs iš šių posakių sudaryti „Prisikėlimo pokalbius“, tokia klastotė būtų iš karto atskleista, – II a. krikščioniai jau žinojo pagal sinoptines evangelijas, kokiame kontekste buvo kalbama logijomis. Be to, pats tekstas netelpa į pokalbių po Prisikėlimo žanro rėmus: nekalbama apie anapusinį gyvenimą, logijos komponuojamos be aiškios semantinės sekos. Apskritai tekste nėra nuorodų, kad posakiai būtų sudaryti būtent po Prisikėlimo.

Prisikėlusio Jėzaus teiginiu galima būtų laikyti 96-ąją logiją: **„Ieškokite ir rasite, bet tų (dalykų), apie kuriuos anomis dienomis manęs klausėte, aš jums nesakiau tada. Dabar Aš noriu tai pasakyti, bet jūs to neieškote“**. Tačiau Tm nenurodo, kokiame kontekste tai buvo pasakyta. Anot sinoptikų, „ieškok ir rasi“ reiškia laiką iki nukryžiuavimo (Mt 7:7, Lk 11:9), todėl nėra pagrindo priskirti tų logijų laikotarpiui po Prisikėlimo. „Tada“ gali būti pagrindinis pamokslo laikotarpis, o „dabar“ – paskutinės dienos prieš suėmimą. Pastebėtina ir tai, kad pas Mk, antrajame Mt ir Lk šaltinyje po Q, įsakymo, ko reikėtų ieškoti, nėra. Jis paimtas iš nežinomo logijų rinkinio, kuris vėlgi rodo ankstyvą Tm atsiradimo datą!

Vienas pagrindinių argumentų, kad Tm evangelija yra gnostinė, taigi vėlyvos kilmės, yra nuoroda į prologe minimus „slaptus žodžius“ – tariamai slapto mokymo požymį. Bet, pirmiausia, logijos artimos kanoninėms evangelijoms, ir kvaila būtų skelbti jas paslaptimis II amžiuje, kai visi krikščioniai yra su jomis susipažinę. Antra, kaip pripažįsta patys vėlesnio datavimo šalininkai, „Tomo evangelija veikia nurodo į pokalbį tarp Jėzaus ir minios, o ne tik su atskirais mokiniais“. (M.K. Trofimova kn. „Senujų krikščionių apokrifai“, p. 232)

Pastabos:

***Jei Bažnyčia pripažįsta Jėzaus Prisikėlimą ir tai, kad Jis buvo su mokiniiais 40 dienų iki Paėmimo į Dangų (Apr 1:3), tai kodėl beveik nieko nežinoma apie tai, ką Viešpats kalbėjo per tą laiką?** Juk Jis grįžo iš ano pasaulio ir akivaizdžiai mokiniai klausė Jo: „O kaip ten?“ Ir jie išgirdo atsakymą. Jėzus, parodęs savo Dieviškumą, tikriausia jau aiškiai, be palyginimų kalbėjo apie Dievo karalystę, sielą, gyvenimą ir mirtį. **Ši informacija turėjo tapti pagrindiniu visų krikščionių turtu, bet jos nėra.** (Pasakojimai apie nužengimą į pragarą buvo sukurti po 2-3 šimtmečių po nukryžiovimo ir yra mitologinis, 1Petro 3:19-20, tęsinys). Tada Bažnyčia turėtų pripažinti, kad: arba Jėzus neprisikėlė; arba apaštalas Lukas nepatikimas; arba Kristus tylėjo 40 dienų arba iškart pakilo; arba buvo prarasta svarbiausia Gelbėtojo apreiškimų dalis.

Jeigu sutiktume su paskutine prielaida, kodėl taip atsitiko? Apreiškimai buvo perduodami žodžiu ir buvo prarasti...(Klementas Aleksandrietis Stromoje rašo apie slaptą žodinę tradiciją, ateinančią iš apaštalų, ir kad dalis jų jau prarasta – „užmiršta“). Bet kas trukdė užrašyti ir išsaugoti, kaip buvo išsaugotos kanoninės evangelijos? Jos nebuvo užrašytos, kad slapti mokymai nepatektų į nepasiruošusių žmonių rankas. Tada naujas klausimas: ką gi čia reikėjo slėpti?

Kad pasakojimai apie prisikėlusio Jėzaus mokymus buvo laikomi paslapyje, rodo pačios NT evangelijos. Ankstyvieji jų rankraščiai baigiasi arba tuščio kapo atradimo scena (Morkaus 16:8), arba trumpomis apaštalų susitikimų su Gelbėtoju fragmentais (Luko 24:50–54 pakylėjimo aprašymas yra vėlyvas įterpimas). Autoriai praneša, kad Jėzus prisikėlė, o tada pasakojimas baigiasi, nors akivaizdu, kad toks nutylėjimas gali būti laikomas nepatikimumo įrodymu. (Nors, kita vertus, jei evangelijos yra falsifikacija, kodėl jos nebuvo atvestos į laimingą prisikėlimo pabaigą?)

Be to, Lukas, Apaštalų darbų autorius, rašo savo adresatui Teofilui, kad aš parašiau tau pirmąją knygą... apie viską, ką Jėzus darė ir mokė nuo pradžios iki tos dienos, kurią Jis pakilo... (1:1-2) Taigi Lukas taip pat aprašė prisikėlusio Jėzaus mokymus, kurie buvo duoti per 40 dienų? (Akivaizdu, kad norint išspręsti prieštaravimą tarp šio teiginio ir teksto apie Prisikėlimo mokymo trūkumą, Lk evangelijai buvo pridėtas papildymas, pagal kurį Jėzus pakilo tą pačią dieną, kai buvo prisikėlęs!) Jei buvo uždrausta rašyti pamokslus, tai apaštalų mokiniai pradėjo juos užrašinėti savo iniciatyva.

Pripažįstant slaptos žodinės ar rašytinės tradicijos egzistavimą, galima daryti prielaidą, kad ji palaipsniui, per dešimtmečius trukusį perdavimą, buvo mitologiškai iškraipoma ir atsidūrė nesuderinamuose prieštaravimuose su kanonu. Ir pati Bažnyčia, per šimtmetį gana rimtai pasikeitusi, atsisakė pripažinti iškreiptus prisikėlusio Jėzaus žodžius.

Mokslui, kuris iš principo nepripažįsta prisikėlimo galimybės, „40 dienų problema“ tiesiog neegzistuoja. Tačiau Bažnyčiai ji turėjo tapti pagrindine jos istorijos paslaptimi.

Mano nuomone, prologo „slapti žodžiai“ reiškia slaptus raštus – ypatingą religinių tekstų žanrą, egzistavusį judaizme iki 67–73 metų sukilimo. Tikybos mokytojai neleido užrašinėti savo pamokslų, nes jau buvo Šventasis Raštas, prie kurio nieko nereikėjo ir nebuvo galima pridėti. Tačiau mokiniai norėjo išsaugoti net ir trumpa apibendrinimo forma mokytojo žodžius, kurie jiems buvo neįkainojami, ir nuo jo slapta užsirašinėjo. (A. Menis. Religijos istorija. II t.) Perrašinėdami tuos slaptus Tomo užrašus, jo mokiniai ir (arba) perrašinėtojai parašė prologą. Verčiant iš aramėjų kalbos į graikų, o paskui į koptų kalbą, žodis „užrašai“ buvo pakeistas panašia prasme „žodžiai“ (ir šiuolaikiniame vertime pažodinius „Viešpaties žodžius“ galima pakeisti „Jėzaus pokalbiais“). Jei ši prielaida teisinga, tai TE logijos buvo užrašytos per žemiškąjį Jėzaus pamokslavimą!

Tai, kad Tomas galėjo užsirašinėti be savo mokytojo leidimo, netiesiogiai įrodo Luko evangelijos prologas: „Kadangi daugelis jau ėmėsi aprašinėti pasakojimus apie įvykius, kurie vyko pas mus ir tapo žinomi iš žmonių, kurie nuo pat pradžių buvo Žodžio liudininkai ir sekėjai, tai ir aš, gerbiamas Teofili, nutariau parašyti tau, kad tu įsitikintum tuo, kas buvo paskelbta. (Kuznecovos vertimas knygoje „Kanoninės evangelijos“. Maskva, 1993, p. 207) Evangelijos autorius parašė savo kūrinį, nes kiti jau buvo sukūrę savo pasakojimus. Šis pagrindimas rodo, kad buvo draudimas užrašinėti mokymą raštu.* Visai įmanoma, kad tai kilo iš paties Jėzaus. Tai galima paaiškinti, kodėl kanoninių evangelijų tekstai pradėti kurti tik I amžiaus antroje pusėje, nes viską buvo galima užrašinėti „kol pėdsakai dar neatšalo“.

Iš prologo taip pat matyti, kad Luko laikais sukurtos evangelijos yra „įvykių pasakojimai“, t. y. jose jau yra pasakojimo dalis. O kadangi jo nėra TE, tai apaštalo žodžiai tik patvirtina, kad ji buvo parašyta prieš Luką ir kitus pasakojimus.**

Pastabos:

* Negalima sakyti, kad Lukas evangeliją parašė norėdamas paneigti ar patikslinti jau pasirodžiusius tekstus – „daugelis“ tų autorių rašė remiantis apaštalo žodžiais, „žmonėmis nuo pat pradžių“. Lukas rašo, kad sustiprintų Teofilio tikėjimą.

** Iš Luko žodžių išplaukia, kad net jo laikais (70-80 m.) buvo parašyta daug evangelijų. Bet jei sutinkame su bažnytine tradicija, pagal kurią Jono evangelija yra naujausia iš kanoninių, tada paaiškėja, kad Lukas žodį „daug“ taiko Morkaus ir Mato evangelijų autoriams (o kuris tekstas atsirado anksčiau: Matas ar Lukas - tebėra ginčytinas klausimas, todėl gali būti, kad jis taikomas tik Morkui). Tada kyla klausimas: jeigu buvo daug autentiškų istorijų – iš apaštalo žodžių – tai kodėl Bažnyčia jų neišsaugojo? Ir jei jie buvo melagingi, kodėl apaštalas ir evangelistas Lukas apie tai nežinojo?

Akivaizdu, kad daugybė evangelijų tekstų atspindėjo skirtingas Jėzaus pamokslų supratimo tradicijas. Tradicijos varžėsi tarpusavyje, o kai laimėjo viena – pasivadindusi „teisinga“, ortodoksiška, kitos Gerosios Naujienos versijos buvo sunaikintos.

Gali būti, kad kuri nors šventraščio dalis iš pradžių buvo skirta siauram tobulųjų ratui. Šie apokrifiniai tekstai jau II amžiuje buvo pripažinti neatitinkančiais „akivaizdžios“ doktrinos ir buvo paskelbti klaidingais.

Vėlesnio datavimo šalininkai laiko, kad prologo posakis „žodžių aiškinimas“ aiškiai rodo gnostinę, taigi vėlesnę teksto kilmę. Taip, TE išganyto sąlyga yra Viešpaties žodžių dvasinės prasmės suvokimas. Tačiau gnozis – Dievo paslapčių pažinimas ir perėjimas iš „išorinio“ neofito būsenos į „tobulojo“ rangą – buvo pagrindinė krikščionių užduotis jau I amžiaus viduryje. Morkus: „Jis jiems pasakė: jums duota pažinti Dievo karalystės paslaptis, o esantiems išorėje viskas duodama palyginimais“. (4:11) Jonas: „Ir jūs pažinsite tiesą, ir tiesa padarys jus laisvus“. (8:32) Paulius: „Dabar mes skelbiame išmintį tarp subrendusių, bet ne šio amžiaus, nei šio amžiaus (šio aeono - A.L.) valdovų, kurie laikini, bet mes skelbiame Dievo išmintį, slaptą (graikų k. "apokrifas" - A.L.) reiškia „paslėptas“...(1 Kor. 2:6-7). Įdomu tai, kad vienas ankstyvųjų krikščioniškų tekstų (sukurtas II a. pradžioje, mus pasiekė tik fragmentais), parašytas vyskupo Papiaso, vadinosi „Viešpaties žodžių aiškinimas“. TE citata?

Perkeldami TE atsiradimo datą į II amžių, vėlesnio datavimo šalininkai atkartoja seniai pripažintą kaip nepateisinamą „kanono dogmą“: „NT evangelijos buvo parašytos pirmiausia“. Visi kiti šio žanro tekstai yra jų vediniai (bažnytinėje interpretacijoje – „eretiški iškraipymai“). TE teksto analizė įrodo kaip tik priešingai: logijos yra šaltinis daugelio sinoptinių evangelijų perikopės (perikopė graikiškai reiškia „nukirpimas“, pasakojimo epizodas evangelijoje).

Pavyzdžiui, TE 36 yra Jėzaus atsakymas į priekaištą, kurį, pagal Jo žodžius, Jam turėjo pasakyti žydai. (Žr. Luko 4:23-24. Žinoma, tu Man pasakysi šią patarlę: Gydytojai! išgydyk save...). TE šis posakis pateikiamas be konteksto: „Gydytojas negydo tų, kurie jį pažiūsta“. Šis atsakymas buvo pašalintas iš Luko, matyt, siekiant išlyginti akivaizdų prieštaraimą evangelijose, kuriose aprašomi nuolatiniai išgydymų faktai. Panašu, kad Jėzaus pastaba „pakibo“ be jokių kontrargumentų. Galų gale gydytojai gydyk save, cituojamas kaip tiesioginis Kristaus pareiškimas.

TE 37 sutrumpinta forma randama Evangelijoje pagal Matą: „Miestas, pastatytas ant kalvos, negali būti paslėptas“. (5:37) Logijos teiginys, kad „įtvirtinto miesto“ žlugimas neįmanomas, nėra įtrauktas į Evangeliją, kuri buvo parašyta užėmus Jeruzalę. Net vėlesnio datavimo šalininkai pripažįsta, kad „Tomo tekstas apskritai tikriausiai atspindi ankstesnę Jėzaus logijų versiją“. (I. S. Svencickaja. Secret Writings of Ancient Christians. Moscow, 1980, p. 165) Atsisakyti „dogmos“, kad Kristus negalėjo skelbti gnostinių idėjų, je negali.

Jie bando pateisinti vėlyvą datavimą tuo, kad TE yra patalpinta gnostikų bibliotekoje tarp tekstų, datuojamų antruoju ar net trečiuoju mūsų eros amžiais. Tačiau Nag Hammadi kodeksuose yra ir ištrauka iš Platono „Respublikos“. Ir jei šis filosofas nebūtų žinomas mokslui, jo pažiūrose būtų buvę aiškių gnosticizmo ir neoplatonizmo įtakų, o kūrinys būtų

priskirtas pirmiesiems mūsų eros amžiams (kartu daro beprasme išlygą, kad kažkokia teksto dalis „datuojama“ ankstesniais laikais).

Taigi, nagrinėdami Tomo evangelijos tekstą, nustatėme, kad iš tiesų Tm prologe yra gnostiškas raginimas suvokti Kristaus mokymą ir taip išvengti dvasinės mirties. Tačiau nėra pagrindo manyti, kad jis (kaip ir visas tekstas) buvo sukurtas II mūsų eros amžiuje. Visi joje vartojami būdingi gnostiniai posakiai galėjo būti datuojami I mūsų eros amžiuje. Tekste yra daug gnostiškų idėjų ir terminų, tačiau tai neprieštarauja ankstyvam TE datavimui: jie taip pat plačiai naudojami ankstyvuosiuose krikščionių tekstuose (žr. toliau). Pats teksto žanras, logijų rinkinys, rodo ankstyvą jo kilmę. Galiausiai, labai tikėtina, kad TE pagrindas buvo užrašytas paties Jėzaus pamokslavimo metu.

Išvelgti TE lakoniškume vėlyvosios kūrybos ženklus – tai apversti viską aukštyn kojomis. Lyginant NT evangelijų tekstus tarpusavyje, taip pat ankstyviausius jų egzempliorius, galima teigti, kad jie buvo sutrumpinti tiesiog pašalinus nepriimtinius posakius. Pasakojimo dalis augo su kiekvienu vėlesniu tekstu, tapo vis literatūriškesnė, pripildyta smulkių detalių ir įmontuotų mitologinių siužetų. Galima sakyti, kad protokolas virto romanu.

Ir jei pasakojimų apie Jėzų forma laikui bėgant darėsi vis sudėtingesnė, religinis turinys, atvirkščiai, prarado mistinę prasmę. Suintensyvėja bandymai rasti kompromisą su esamomis religinėmis pažiūromis (šiuo atveju su judaizmu), o Jėzaus pamokslo revoliucinis pobūdis švelninamas.* O labiausiai nenušlifuotas, neapdorotas tekstas apie Jėzų, kurį turime (neskaitant fragmentiškai išsaugotos Oksirhyncho logijos), yra Tomo evangelija.

Šiuolaikinio ortodoksų apologeto A. Kurajevo paaiškinimai, kodėl TE laikytina eretišku tekstu, neatlaiko kritikos. Anot jo, Tomo evangeliją Bažnyčia atmetė „ne tiek dėl to, ką ji pasakė, kiek dėl to, apie ką nutylėjo (tarp daugybės posakių, kuriuos ši „evangelija“ priskiria Kristui, tik kartą buvo vietos kalbėti apie meilę ne tik Tiesai, bet ir žmonėms). (Satanizmas inteligentijai. II t. Krikščionybė be okultizmo. Maskva, 1997, p. 77-78) Jei meilės artimui įsakymų skaičius yra pagrindinis kanoniškumo kriterijus, tai Bažnyčia taip pat turėtų atmesti Morkaus evangeliją: toks įsakymas ten taip pat duotas tik vieną kartą, nepaisant to, kad Marko evangelija yra penkis kartus didesnė už TE! Beje, įsakymas mylėti artimą šiuose išbandymuose skamba beveik taip pat. TE: "Jėzus pasakė: Mylėk savo brolių kaip savo sielą. Saugok jį kaip savo akies vyzdį." (30) Mk: Mylėk savo artimą kaip save patį. (12:31) Be to, anot Morkaus, Jėzus pasakė šį įsakymą tik atsakydamas į „fariziejo“ – žydo, tikrinančio Jo religinį patikimumą, klausimą.

Kurajevo nurodytas dogminio nepilnavertiškumo ženklas yra ir Evangelijoje pagal Joną: vienuolika kartų kalbama apie pažinimą ir tiesą, o tik tris kartus apie meilę, ir ne žmonėms apskritai, o mokiniams. Įsakymai kartojami beveik pažodžiui – atrodo, kad tai vienas posakis, užrašytas trimis versijomis (13:34-35; 15:12, 17).

Antrasis diakono priekaištas Tm yra toks: "Kristus, net ir tiesiogiai cituodamas Senojo Testamento tekstus, nemini apokrifų šaltinio. O toliau pastaboje: "Pavyzdžiui, apokrifinėje

"Tomo evangelijoje" 70-asis posakis duoda palyginimą apie piktus vynuogynus, labai artimą kanoniškajam. Trūksta tik Jėzaus komentaro, su nuoroda į Senąjį Testamentą. (Mt 21, 42)".** (Ši tezė tinka ir vėlyvojo datavimo šalininkams: jie sako, kad nėra citatų iš ST - neigiamas požiūris į jį, o autorius yra dualistinis gnostikas - tekstas sukurtas ne anksčiau kaip II a.). Tačiau TE apskritai nėra paaiškinimų ar nuorodų, tai yra tik ilgų teiginių, stenografinio ilgamečio pamokslo rinkinys. Teksto autoriui rūpi tai, ką pasakė Gelbėtojas, o ne tai, ar yra paralelių su tuo, kas buvo pasakyta ST (net jei šias paraleles pabrėžė pats Jėzus). TE palyginimas su bet kuria iš kanoninių evangelijų rodo, kad žmogus, rašęs logijas, paliko daug vertingos informacijos už teksto ribų. Net jei TE autorius neaprašė Kristaus kančių, tai neįrodo, kad jis jas neigė! Toks teksto lakoniškumas tik įrodo, kad tai yra Tm „pusgaminis“, pradinė rašytinės tradicijos apie Jėzų forma.

Palyginimą apie piktuosius vynuogynus, apie kurį Kurajevs rašė su priekaištais TE, analizavo ir vokiečių egzegetas I. Jeremijas. Jo nuomone, palyginimo pagrindas priklauso Jėzui, kuris, kilus ginčui su žydų bendruomenės ideologais, sąmoningai panaudojo klausytojams pažįstamą atvaizdą iš Izaijo knygos. (Citata iš: S. V. Lezovas. Istorija ir hermeneutika... P. 125) Atitinkamai pačiam Tm ir galimiems skaitytojams iš žydiškos aplinkos, nereikėjo pridėti paaiškinimo-nuorodos į tekstą.

Pastabos:

* Iš šios krypties išsiskiria Evangelija pagal Joną, kuri, vadovaujantis bažnytine tradicija, laikoma naujausia kanone. Tačiau teksto tyrimas rodo, kad Jono buvo sukurta bent jau anksčiau už Mato ir Luko ir nėra priklausoma nuo Morkaus. (Žr. žemiau)

** Dažnai kanoninėse evangelijose Jėzaus nuorodos į ST pasirodo kaip autorių paaiškinimai ir perrašinėtojų intarpai. Pavyzdžiui, tiesioginiame pokalbyje Kristus kažkodėl aiškina: „...kaip sakė pranašas Danielius...“ (13:14), bet po to jis cituoja Izaiją ir nebeteikia jokių nuorodų. (13:24). Ir toje pačioje Jėzaus kalboje skaitytojui leidžiama suprasti! Ten, kur nebeįmanoma remtis ST Jėzaus vardu, autoriai tai padaro patys. (Pavyzdžiui, Morkaus 1:2; 15:28. Mt 1:22-23; 2:15,17; 4:4; 8:17; 12:17-18; 13:35; 21:4-5; 26:56; 27:9.)

Daugybė įrodymų rodo, kad TE turi paralelių su ankstyvaisiais krikščionių teksta (pvz., Evangelija žydams) ir, ko gero, galėjo būti naudojami kaip šaltinis juos kuriant. Logijose 1, 35, 81 - Jėzaus posakiai atrasti XIX amžiaus pabaigoje Egipte (Oxyrhynchus). Klemenso Aleksandriečio stromoje taip pat cituojamas TE1, tačiau remiamasi Hebrajų evangelija (Klementas patikslina, kad panaši mintis randama ir apaštalo Motiejaus tradicijose). Stromoje taip pat yra pilna TE 37 versija. Posakį 57 iš šio apokrifo, uždrausto šaltinio, 6 amžiuje žinojo šv. Augustinas!* Lygiagrečios ištraukos iš TE rastos pas apaštalą Paulių (Efeziečiams 2:4, Galatams 3:28), Apaštalą Barnabą (IX 8.1XIIM). Klemenso Romiečio Korintiečiams (autentiškame ir pseudo-). Be to, antrajame pseudo-Klemenso laiške (II a. pirmoji pusė) TE 27 cituojama kaip „Pats Viešpats pasakė...“ (glaudžiai susijęs su Pauliumi – Gal. 3:28). Cituoja Tomo ir Origeno logijas.

Tomo logijų vartojimas pastebimas ir Kūdikystės evangelijoje (anksčiau, iki radinių Nag Hammadi, paprastai buvo vadinama Tomo evangelija). Autorius, prisistatantis Tomu izraelitu, savo fantastiniame pasakojime pasitelkia Marką (2 kartus), Luką (bent 4 kartus) ir Apaštalų darbus (2 kartus). Ir tame pačiame tekste TE minima bent 4 kartus, žinoma, pataisyta forma. Tai reiškia, kad Kūdikystės evangelijos autoriui, gyvenusiam II amžiuje, šis šaltinis buvo ne mažiau autoritetingas nei kanoninis Lukas.

Lyginamoji Naujojo Testamento evangelijų analizė taip pat patvirtina ankstyvąjį TE datavimą. Pavyzdžiui, ankstyviausiose Marko ir Jono (evangelijose) nėra Palaiminimų. Tomo evangelijoje jie yra išbarstyti po visą tekstą atskirų posakių pavidalu, o Luko ir Mato evangelijose jie jau surinkti į vieną pamokslą (atitinkamai 6:20-22 ir 5:3-11). TE leidžia puikiai paaiškinti, kodėl Morkaus ir Jono Kalno pamoksle (Luko lygumoje) jų nėra. Įsakymai iš tikrųjų buvo ištarti (Tm), bet išsklaidyta forma, o Morkaus ir Jono autoriai jas praleido, nes turėjo tiek daug reikšmingos medžiagos iš Viešpaties žodžių, kad „negalėjo jų apimti“ (Jono 21:25). TE įsakymai pateikiami taip, kaip jie buvo tariami – atskirais posakiais, o Mato ir Luko kūrėjai, pasitelkę savo pamaldžią vaizduotę (arba tai įvyko dar prieš juos – žodinėje tradicijoje), atskirą logiją pavertė vienu pasakojimu.

Taip atsirado du vienas kitam priešingi tekstai. Matas: "Ir pamatęs minias, pakilo į kalną, o kai atsisėdo, prie jo priėjo mokiniai. Jis atvėrė burną ir juos mokė..." (5, 1-2) (Autorius mano, kad būtina informuoti, kad prieš kalbėdamas Jėzus atvėrė burną. Paprastas originalo literatūrinio apdorojimo pavyzdys: "Jėzus pasakė..."). Lk: "Ir Jis nusileido su jais ir atsistojo lygioje vietoje. Ir Jis pakėlė akis į savo mokinius ir pasakė..." (6:17, 20) ("Jis pakilo, nusileido..." yra fiktyvios detalės, kurios neturi religinės vertės ir jų nėra TE).

TE visiškai nėra medžiagos, kuri kažkaip sutaptų su Luko ir Mato 1 ir 2 skyriais. Ir kaip jau buvo įrodyta, šie sugalvoti, kupini stebuklų ir vienas kitam prieštaraujantys fragmentai, yra vėlesni intarpai.**

Pastabos:

* M.K. Trofimova, remdamasi šio posakio analize, tvirtina, kad TE turi neigiamo požiūrio įspaudą į Senojo Testamento tradiciją. Autorius tame buvo ne vienišas. Žinoma, kad Marcionas atmetė pranašus. (Senujų krikščionių apokrifai: p. 238). Tačiau nagrinėjama logija yra pranašo Izaijo perafrazė: ar klausiami mirusiųjų apie gyvuosius? (8:19) Posakio prasmė akivaizdi: susidūrus su nepaprastu religiniu reiškiniu, negalima vadovautis kitų, seniai mirusių žmonių, religinės patirties šablonu.

** Luko antrojo skyriaus turinys turi paralelių net su senovės Egipto mitologija. Kai Jam buvo dvylika metų, jie atvyko į Jeruzalę. Po trijų dienų jie rado jį šventykloje, sėdintį tarp mokytojų [religinio įstatymo - A.L.]. Visi, Jį girdėję, stebėjosi Jo nuovoka ir atsakymais. (Lk 2:42-47) Plg.: Kai Ozyriui buvo 12 metų, niekas visame Memfyje negalėjo su juo lygintis kulto žiniomis. (Šochinas V. Menamos įtakos. // Alfa ir Omega, 1997, 3, p. 304).

Ankstyvojo TE datavimo neigimas grindžiamas daugeliui NT mokslininkų būdinga koncepcija: Jėzaus Nazariečio mokymai iš pradžių buvo paprasti, gana tradiciški II amžiaus judaizmui prieš Kristų – I mūsų eros amžiui („mesianistiniai lūkesčiai“ ir kt.). Tuomet pirminiam mokymui įtakos turėjo senovės religiniai-filosofiniai mokymai, o skoliniai komplikavo jo koncepciją, pavertė ją ypatinga religija. Gnosticizmas yra sudėtingas mokymas, todėl krikščionybėje jis atsirado ne iš karto. Šis požiūris grindžiamas postulatu, kad, neva, visos religinės, filosofinės ir mokslinės sąvokos vystosi nuo paprastų link sudėtingų. Tačiau istorija rodo priešingus pavyzdžius. Taigi, didysis astronomas Ptolemėjas, gyvenęs 1-ojo amžiaus pabaigoje ir 2-ojo amžiaus pradžioje Egipte, apibūdino Žemę kaip apvalų kūną, esantį tuštumoje. Po 400 metų jo tautietis Kozma Indicoplovas pristatė Žemę kaip plokščią diską ir savo klaidą pagrindė citatomis iš Senojo Testamento. Ir jei nieko nežinotume apie Ptolemėjaus sistemą, Kozmos pažiūras laikytume senovės astronomijos viršūne.**

Pastabos:

* Visai gali būti, kad Klemensas čia sąmoningai tyli apie slaptų tekstų egzistavimą. 1956 m. atrastame laiške jis cituoja Slaptąją Morkaus evangeliją ir teigia, kad Aleksandrijos bažnyčioje ji yra kruopščiai saugoma.

** Dar ryškesnis pavyzdys – marksizmo istorija. Pats jo vystymasis demonstruoja procesą, panašų į gnostikų pasaulėžiūrines schemas. Po jo atsiradimo marksizmas vis labiau supaprastėjo, prarado pradinės koncepcijos sudėtingumą ir dviprasmiškumą. Jo besileidžiantys „eonai“ - Plechanovas, Leninas, Trockis, Stalinas, Mao Zedongas ir galiausiai Pol Potas. Jei marksizmas būtų atsiradęs prieš 2000 metų, tai būtų išlikę tik Plechanovo ir Mao darbai, išvada būtų aiški: Plechanovas rašė vėliau nei Mao, nes jo idėjos yra sudėtingesnės ir užpildytos liberaliais-buržuaziniais intarpais.

Idėja, kad krikščionybė pasiskolino gnosticizmą iš helenistinių Rytų religijų, buvo ir išlieka labai populiari. Ją pagrindė pirmieji ereziologai, įnirtingai gynę savo supratimą apie Kristaus mokymą kaip vienintelį teisingą. Jiems gnostikai tėra „perpiešti“ pagonys. Ir daugelis mokslininkų vis dar daug negalvodami sutinka su šia teze. Tačiau iškyla neatitikimas. Pirmasis gnostikas, kurį erezijų niekintojai paskelbė, buvo Simonas Magas (I a. vidurys). Bet kodėl tuomet apaštalas Paulius aktyviai naudojasi gnostinėmis idėjomis, pikčiausio krikščionybės priešo idėjomis? Pats Simonas tikriausia pasiskolino idėjas iš krikščioniškojo gnosticizmo.*

Pastabos:

* Apskritai jo veikla labai panaši į bandymą, sekant Jėzumi, paskelbti save Mesiju. Irenėjus taip pat tai pastebėjo, vadindamas jį pirmuoju antikristu. Netiesioginė Simono teiginio pretenzija į Kristaus vaidmenį, vykstant antrajam atėjimui, patvirtina neaiškią žinią apie tai Apaštalų darbuose: „... Jis apsimetė kažkokiu didingu žmogumi“. (8:9) Iš kitų šaltinių

žinome, kad Dievu. Matyt, Apaštalų darbų autorius nusprendė nedetalizuoti viltingos paralelės tarp Kristaus ir pirmojo antikristo.

Idomu tai, kad pas Pseudo-Klementiną, 2-ojo amžiaus judėjiškos-krikščioniškos pakraipos tekste (judėjai-krikščioniai atmetė Jėzų-Dievažmogį, laikė Jį tik Mesijumi ir praktikavo Senojo Testamento apeigas), Simonas Magas vaizduojamas kaip apaštalo Pauliaus šalininkas (A. D. Meščerskaja. Apocryphal Acts of the Apostles. Moscow, 1997, p. 41). Pauliaus ir Simono Mago gnosticizmas jų priešininkų akyse buvo lygiavertis. Tačiau būtent gnostiškojo „paulinizmo“ tikėjimas, nutraukęs ryšius su judaizmo dvasia, atvedė ankstyvąją Bažnyčią į visos Romos imperijos teritoriją.

Idėja, kad krikščionybė pasiskolino gnostines idėjas, irgi neįtikina, nes jų yra apskritai visose mistinėse religinėse sistemose. Įvairių tikėjimų mistikai maždaug vienodai aprašo daugiapakopę kitokios anapusybės sąrangą, sielos mikrokosmo ir dieviškojo makrokosmo tapatumą, kairįjį ir „dešinįjį“ pomirtinius sielos kelius išbandymų metu, mistinės vienybės su Absoliutu pasiekimą ir kt. Yra ir smulkesnių „sutapimų“. Pavyzdžiui, nuostabios paralelės su gnostiniais tekstaais randamos senovės Meksikos indėnų epe „Popol Vuh“. Tai galima paaiškinti arba skoliniais (ar I a. gnostikai nuplaukė į Ameriką?), arba nepriklausomais skirtingų religijų mistikų liudijimais apie vieną anapusinę tikrovę ir vieną kelią į Vienį.*

Pastabos:

*Trečias variantas: „Popol Vuh“ vertėjo klastotė. Tada reikia paaiškinti, kodėl jėzuitas Ximenezas XVIII amžiuje skleidė eretikų idėjas.

Taigi, mes išnagrinėjome žinomus ir galimus argumentus, palaikančius vėlyvąjį TE datavimą, ir jie nepasirodė įtikinami. Kodėl tada daugelis mokslininkų ir bažnyčios vadovų atkakliai priskiria ją II amžiui? Priežastis viena: akivaizdus gnostiškų idėjų buvimas Tomo užrašytuose Jėzaus logijose. O „to negali būti, nes niekada to negali būti“. **Daugeliui mokslininkų daug patogiau Jėzų ir apaštalus laikyti eiline žydų sekta, kuriai kažkodėl taip pasisekė, kad ji tapo pasauline religija. Teologams gnosticizmas yra Bažnyčiai priešiška erezija.** Tuo pačiu visiškai ignoruojama, kad ankstyviausi krikščioniškieji Naujojo Testamento tekstai* – apaštalo Pauliaus laišakai – yra patys gnostiškiausi. (Žr. Rom. 8:2, 29-30, 38-39; 12:2. 1 Kor. 1:5, 21, 24-27; 2:6-15; 6:3; 8:1-3; 15:19, 24, 34-55. 2 Kor. 3:6-10; 1:6-10; 5:1-9, 10:2, 13:11; Pil. 1:9-10; 3:8-21. Taip pat laišakai, kuriuos Bažnyčia pripažino Pauliui: Efeziečiams. 1:4-11, 17-23; 2:2, 10-19; 3:3-20; 4:1-16. Kiekis. 1:6-9, 15-16, 19-20, 28; 2:1-3, 9-15, 20-23; 3:3-10.) Pats Paulius negirdėjo „žemiškojo“ Jėzaus, bet medžiagą savo pamokslams sėmėsi iš ankstyviausios tradicijos ir derino ją su kitais apaštalais. (Apaštalų darbai 15:1-26, 21:19-25) Aš jokių būdu nesu prastesnis už vyriausiuosius apaštalus; Nors nemoku kalbėti, bet nesu nežinantis. (gnosis! A.L.) (2 Kor. 11:5-6)

Evangelijoje pagal Joną kalbama ir apie krikščioniškąjį gnozę – tiesos pažinimą. Visai gali būti, kad skirtingai nuo bažnytinės tradicijos, tai vienas ankstyviausių kanono tekstų. Pavyzdžiui, jame, kaip ir pirmojoje iš sinoptinių – Morkaus (evangelijoje), nėra palaiminimų

ir maldos „Tėve mūsų“; pasakojimas nepriklauso nuo Mk, Mt ir Lk. Jame yra leksinių ir frazeologinių sutapimų su Kumrano rankraščiais – esėjų bendruomenės tekstais (II a. pr. Kr. – 73 m. po Kr., bendruomenė išnyksta numalšinus sukilimą prieš romėnus). Kai kurie mokslininkai mano, kad tai yra seniausia evangelija: taigi C. Tresmontanas žydišką Jono originalą datuoja I amžiaus 30-aisiais. (A. Menis, Evangelijos. // Biblijos pasaulis. 1997, 1, p. 23)

Tiek Paulius, tiek Jonas ne kartą susiduria su klasikiniu gnosticizmo įvaizdžiu: šio eono arba kosmoso archontu („šio pasaulio kunigaikštis“, Jono 12:31; 14:30; 16:11), „šio pasaulio dvasia“ ar net „dievas“ (!) (1 Kor. 2:12; 2 Kor. 4:4; Gal. 1:4). Šis eonas minimas ir pas Mk. 4:19, Lk. 16:8. Šėtono eonas minimas ir rankraštiniame Morkaus epilogė. Nors šis epilogas nebuvo įtrauktas į kanoną, tačiau, anot Svencickajos, galima „manyti, kad aprašymas buvo gana anksti išbrauktas iš kanoninio teksto... ir nelaikyti šio aprašymo vėlyvuoju intarpu; žodžio vartoseną šioje ištraukoje neprieštarauja likusiam Evangelijos tekstui“. (Senujų krikščionių apokrifai... P. 35-36) Šiame epilogė, kurį akivaizdžiai parašė pats Morkaus autorius, taip pat sakoma, kad Šėtonas trukdo gnozio, tai yra tikrosios Dievo Jėgos „suvokimui“. Panaši mintis ne kartą aptinkama apaštalo Pauliaus raštuose.

Vėlyvasis TE datavimas grįstas tomis pačiomis klaidingomis išvadomis, kaip ir XIX a. datuojama vėlyvoji Jono. Kadangi Evangelijoje pagal Joną yra akivaizdžių gnostiškų terminų (Pleroma, archon, gnozis), tai reiškia, kad ji parašyta II amžiaus antroje pusėje. Tačiau archeologiniai atradimai parodė, kad Jono (evangelija) jau buvo plačiai paplitusi Egipte 125 m. Atitinkamai, jos sukūrimo datą galima nukelti bent į I amžiaus pabaigą.

Pastabos:

*Taip pat ignoruojamas faktas, kad mandėjai (kituose šaltiniuose minimi nazarėnai, kuriems priklausė Jonas Krikštytojas !!! – vertėjos pastaba), Jono Krikštytojo, Jėzaus Kristaus pirmtako, sektos garbintojai, taip pat yra gnostinio mokymo nešėjai.

Įdomu tai, kad TE prisikėlimo idėja suprantama taip pat, kaip ir ankstyviausiuose kanoniniuose tekstuose – Pauliaus ir Jono laiškuose, skirtinguose nuo sinoptinių. „Tikintis Tuo, kuris Mane siuntė, turės amžinąjį gyvenimą ir nepateks į teismą, bet iš mirties pereis į gyvenimą...Ateina valanda, ir dabar jau yra, kai mirusieji išgirs Dievo Sūnaus balsą, o išgirde jį, prisikels“. (Jono 5:24-25, taip pat 5:28; 8:51; 12:44-45 ir tt.) Paulius: „Bet dabar, kai jūs išvadavote iš nuodėmės ir tapote Dievo vergais, jūsų vaisius yra šventumas, o pabaiga – amžinasis gyvenimas“. (Rom. 6, 22; 5: 9, 8, 2 ir tt.) Tomo evangelija: "Mokiniai Jo klausė: Kurią dieną ateis karalystė? (Jėzus tarė): Neateis tada, kai jos tikėtės. Niekas nepasakys: "Žiūrėk, čia!" - ar "Žiūrėk, ten!" - Bet Tėvo Karalystė plinta žemėje, o žmonės jos nemato". (117)

Paprastai vėlyva (lyginant su sinoptinėmis) Jono evangelijos sukūrimo data pateisinama tuo, kad sinoptinėse evangelijose atsispindi neišvengiamas Dievo karalystės laukimas šlovėje. Jono tekste ne kartą teigiama, kad atėjimas jau vyksta dabar. Jie sako, kad skirtingose

evangelijose laiko skirtumą lemia nusivylimas: laukė (sinoptinėse – 70–80 m.) ir nesulaukė (Jonas – 90 m.). (S. V. Lezovas. Istorija ir hermeneutika... P. 108) Bet iš karto pripažįstama, kad Pauliaus laišakai, kuriuose sakoma, kad Dievo tiesa jau buvo atskleista, yra patys ankstyviausi, 50-ais. Paulius, kurio pamokslas kupinas optimizmo, nenusivilia. Kaip tai galima paaiškinti?

Prieštaravimas išsprendžiamas, jei pripažįstame, kad buvo du Kristaus mokymo supratimo lygiai: dvasinis (keli apaštalai ir jų mokiniai - tobulieji krikščioniai) ir liaudies žydai. Pastarieji šalininkai rėmėsi Senojo Testamento tradicija ir tikėjosi antgamtinio Izraelio lyderio, kuris užkariaus visą pasaulį ir įkurs tūkstantmetę gausos karalystę. Kitaip tikėti jie negalėjo. Išrinktųjų supratimas: Dievo karalystė – tai ne maistas ir gėrimas, Viešpaties diena – išėjimas iš šio eono, išganymas – išsivadavimas iš archontų ir atviras susitikimas su Dievu-Šviesa, buvo paremtas iš esmės nauju Kristaus mokymu: Mano karalystė ne iš šio pasaulio. (Jono 18:36) Krikščionybėje jau pirmaisiais metais susiformavo dvi tradicijos: likusios judaizmo rėmuose (Jokūbas Teisusis ir daugelis įtikėjusių žydų); ir aukščiausieji apaštalai bei jų mokiniai, kurie atsiskyrė nuo Jehovos liudytojų. O sinodinėse evangelijose bandoma rasti kompromisą tarp jų, pilti naują vyną į senas vynines.* (Jei tikėsime Klemensu Aleksandriečiu, Morkus nevienijo tradicijų, bet Mk parašė dar vieną slaptą evangeliją). Taigi tarp sinoptinių yra neišvengiamo Mesijo atėjimo laukimas, kaip ir radikalaus fizinės Visatos pasikeitimo (dangus pasikeis),** kartu esant kai kurioms gnostinėms idėjoms (pvz., Luko 17:20). O kompromiso įsikūnijimu virto stačiatikybė. Jei tobulieji prašė tikrosios duonos, duok mums, tai dabar veikia žemiškoji versija: kasdienė duona...

Klemensas Aleksandrietis, II amžiaus teologas, gyvenęs maždaug tuo pačiu metu kaip ir pirmieji ereziologai (Justinas, Irenėjus), liudija slaptą gnostinę tradiciją, kuri buvo saugoma Bažnyčioje lygiagrečiai su krikščionyste masėms, taip pat pasisakė prieš erezijas.* Tikrą krikščionišką gnosticizmą Klemensas itin vertino: „Tikrų gnostikų sielos... skirtos gyventi palaimintose dievų buveinėse“. (taip!) (Stromata.7, III, 13, 1) Tačiau jis atsisako paaiškinti slaptąją doktriną: „O kai kuriuos dalykus, net ir tuos, kurie man atėjo į galvą, aš sąmoningai praleidau, bijodamas... užsitarnauti priekaištą, kad... kūdikiui duodu kardą“. (Stromata. M., 1996, p. 37) Aleksandrijos teologas liudija, kad slaptą mokymą perdavė pats Kristus: „Šios aukščiausios žinios, perduodamos iš kartos į kartą be jokių ypatingų tarpininkavimo raštų buvo perduotos anksčiau už visus keletui apaštalų, pasiekė ir mus paeiliui“. (Stromata. M., 1996, p. 251) Pasirodo, Kristus tam tikrą išmintį perdavė tik keliems iš 11 apaštalų, o ji buvo perduota žodžiu* ir slapta (apokrifiškai – A.L.). Tačiau Klemenso laikais pagrindiniai Naujojo Testamento tekstai jau buvo parašyti prieš 100 metų! Iš to išplaukia, kad „aukščiausios žinios“ apie krikščionybę pasiliko už kanono ribų...

Pastabos:

* Pavyzdžiui, Jėzus gimė Nazareto mieste (deja, tuo metu tokio miesto nebuvo – teksto autorius klysta, ten galėjo būti nazarėnų sektos gyvenvietė, kuriai vadovavo Jonas Krikštytojas – vertėjos pastaba), o ne Betliejuje, kur, anot pranašo Mikėjo, turėjo gimti

Izraelio vadovas. (Mato 2:6) Žydai Mesijo tikėjosi tik iš Betliejaus: Ar iš Nazareto (iš nazarėnų sektos – vertėja) gali kilti kas nors gero? (Jono 1:46) Siekdami išlyginti prieštaravimą Senajam Testamentui, nežinomi Mato ir Luko 1 ir 2 skyrių autoriai pateikė savo versijas, kurios prieštarauja viena kitai, aiškindamos, kad Jėzus gimė Betliejuje ir nuo vaikystės gyveno tik Nazarete (gal tarp nazarėnų? - vertėja). (Mt 2:1, 13-23 ir Luko 2:1-6)

**** Kad Jėzus, apibūdindamas savo Pasirodymo (gimimo – vertėja) dieną, neturėjo omenyje kažkokios pasaulinės katastrofos, aišku iš Jo žodžių: Du vyrai bus lauke: vieną paims, o kitą paliks. (Luko 17:35) Žlugus fizinei visatai toks selektyvumas neįmanomas. Čia kalbame tik apie kažkieno asmeninę mirtį. Patarimas: kas bus lauke, tik neatsisuk atgal – beprasmiška, jei čia suprantame paskutinę pasaulio dieną. Bet jei Viešpaties diena laikoma žmogaus mirtimi, tai yra įspėjimas apie prisirišimą prie pasaulietinių reikalų, kurie gali pakenkti išbandymų metu.**

Mažosios sinoptikų apokalipsės apie antrąjį Mesijo atėjimą (Morkaus 13:2-30, Mt 24:2-42, Luko 21:6-33) yra tos pačios kopijos, kaip ir Kalno pamokslo. Jos sudarytos iš Jėzaus pranašysčių (kurios išsipildė!) apie kruviną sukilimų numalšinimą Judėjoje ir šventyklos bei Jeruzalės sunaikinimą, apie netikrus mesijus ir pirmųjų krikščionių persekiojimą. Tačiau antrojo atėjimo samprata, kaip pasaulinė transformacija, teismas žemėje ir tikinčiųjų pagerbimas, naujai pakartoja Senojo Testamento Pateptojo, tautų užkariautojo, lūkesčius. (Žr. Iz. 68:4-14, Mic. 5:4-15, Sof. 2:2-15, Zach. 14:1-21 ir kt.) Juk Jėzus neatnešė Abraomo vaikams žemiškos gerovės, o Jį įtikėję žydai perkėlė savo viltis į ateitį, iki antrojo, galutinio Mesijo atėjimo. (Todėl kanone neliko vietos Jėzaus pažadui, kuris išsipildė praėjus 40 metų po nukryžiovimo: Aš sugriausiu šį namą (A. L. - šventyklą) ir nebus nieko, kas galėtų jį atstatyti (Tm 75)).

Tačiau pasaulinė katastrofa, kurios, remdamiesi Viešpaties žodžiais, taip laukė pirmieji krikščioniai, neįvyko ir neįvyks. Ir **kaskart nutinka taip, kad pasaulis sunaikinamas sielai ir ji susitinka su Šviesa ir įvyksta jos sąžinės teismas.** Tai, kas laiko dimensijoje buvo arba bus, visada yra Amžinybės akivaizdoje. Prieš Absoliutą, kuriame nėra erdvinio atsiskyrimo, kiekvieno atskiro žmogaus mirtis yra vienintelė pasaulio pabaigos dalelė, šio eono suvokimo pabaiga.

Legendinių nelaimių vaizdai iš ST, kuriuos Jėzus panaudojo savo dienų palyginimuose, užtemdė mistinę Jo žodžių prasmę nuo pašalinių žmonių. Jei Dievo karalystė neateina matomu keliu, tai Logoso atėjimas neturi erdvinės lokalizacijos: neikite ir nesivaikykite. Viskas, ką Gelbėtojas paliko išorėje, liks paslaptina: kur lavonas, ten rinksis ereliai.

Akivaizdu, kad ji buvo saugoma itin atsargiai, nes ereziologai apie tai nežinojo arba tylėjo. Apie Slaptąją Morkaus evangeliją Klemensas rašo: ...Ji vis dar griežčiausiai saugoma...Šis liudijimas taip pat atitinka apaštalo Pauliaus žodžius, kad slapta Dievo išmintis perduodama tik tobulesiems. Taip pat akivaizdu, kad buvo rimtų priežasčių šį mokymą laikyti paslapyje, nes jis nebuvo įtrauktas į oficialias Bažnyčios dogmas.

Kad gnosticizmas krikščionybėje buvo nuo pat pradžių, liudija Justinas Filosofas, pirmasis krikščionių ereziologas (II a. vidurys). Veikale, nukreiptame prieš gnostinį mokymą apie dvasinį prisikėlimą be kūno atkūrimo, jis rašo: Tačiau blogio vadas, negalėdamas šio mokymo (apie kūnišką prisikėlimą - A. L.) niekaip kitaip iškreipti, išsiuntė savo apaštalus, įvesdamas piktus ir žalingus mokymus; pasirinkdamas juos iš tų, kurie nukryžiavo mūsų Gelbėtoją: jie skelbė Gelbėtojo vardą, bet darė darbus To, kuris juos siuntė, ir per juos buvo žeminamas Jo vardas. (St. Justin. Works. Moscow, 1995, p. 483) Iš to išplaukia, kad gnostikai, kūno prisikėlimo priešininkai, buvo būtent krikščioniai: per juos buvo šmeižiamas pats Jo vardas ir jie egzistavo nuo pat naujosios religijos pradžios: pasirinkę juos iš tų, kurie kažkada nukryžiavo mūsų Gelbėtoją (nuoroda į apaštalą Paulių, kuris kadaise buvo aršus krikščionių priešas?)

Pastabos:

Justinas Kankinys, pasak šiuolaikinių gnosticizmo tyrinėtojų, buvo pirmasis apologetas, kuris individualiems doktrinos skirtumams ... suteikė nusikaltimo statusą, o erezija virto tarnavimu velniui. (E. V. Afonasinas) Be to, Justinas negalvojo, kad epitetas eretikas visiškai tiktų jam pačiam, nes Kristus mokė būtent apie bekūnį prisikėlimą: nes kai prisikels iš numirusių... jie bus kaip angelai danguje. (Mk. 12:25) Paulius taip pat mokė apie dvasinį prisikėlimą: ...prisikels dvasinis kūnas. (1 Kor. 15:44) Kūniškas prisikėlimas prieštarauja pačiam pomirtiniam anapusiniam egzistavimui, nes bet kokia biologinė sistema vystosi nuo pastojimo iki suirimo, o fizinis kūnas yra neatsiejamas nuo mirties. (Žr. Tm 91) Neaišku, kodėl amžinajame gyvenime reikalingi virškinimo ir dauginimosi organai ir kt.

Kūniško prisikėlimo idėja vėl gi kilusi iš mesianistinių judaizmo siekių (pasiskolinta iš zoroastrizmo): visi mirusieji iki Mesijo atėjimo, miega, o po Jo atėjimo daugelis miegančiųjų žemės dulkėse pabus, vieni amžinajam gyvenimui, kiti amžinam gėdai ...(Dan. 12:2) Ortodoksija sujungė Jėzaus mokymą su judaizmu ir buvo pasiektas kompromisas: sielos neužmiega, o patenka į dangų ar pragarą, tačiau kūno prisikėlimas taip pat įvyks po Paskutiniojo teismo. (Ką reiškia dvigubas nuosprendis: pirmiausia preliminarus po išbandymų ir paskutiniųjų laikų pabaigoje, o kur apie tai kalbama kanoninėse evangelijose, lieka be paaiškinimo).

Kūno atkūrimo idėja prieštarauja mistiniam Išganytojo mokymui, pagal kurį prisikėlimas vyksta su žmogumi iš tikėjimo-žinojimo apie tikrąjį Dievą dar gyvam esant: tas, kuris klauso Mano žodžio... neateina į teismą (teismas jau vyksta! A.L.), o iš mirties pereina į gyvenimą. (Jn. 5:24) **Dvasinę krikščionybės degradaciją, įvykusią II amžiuje nuo Jėzaus mokymo sukryžminimo su judaizmu, pripažįsta net patys ortodoksijos atstovai:** Apskritai reikia pripažinti, kad bendros poapaštališkojo amžiaus rašytojų nuotaikos gerokai nutolo nuo mistinių apaštalų įžvalgų, ap. Pauliaus ir ev. Jono. (Cyprian (Kern). Šv. Grigaliaus Palamo antropologija. M., 1996, p. 87) O kas gi yra mistiškos įžvalgos, jei ne gnozis?

Taigi, paneigę vėlyvojo datavimo argumentus, radome įrodymų, kad TE – posakių rinkinys be pasakojimo dalies buvo sukurtas ne vėliau kaip I amžiaus viduryje

(anksčiau nei Mk ir Jn). Taip pat parodėme, kad jame esančios gnostinės idėjos yra būtent pirmuosiuose naujosios religijos tekstuose. Taigi ankstyvas TE datavimas įrodo pirminio Jėzaus mokymo gnostinį pobūdį, kuris dar nebuvo redaguotas siekiant suartėjimo su Senojo Testamento tradicija. Ir atvirkščiai, NT ankstyvųjų krikščionių tekstų gnosticizmas yra dar vienas argumentas už TE tikrumą.

Beveik pažodinis TE logijų sutapimas su kitų ankstyvųjų krikščionių tekstų logijomis ir agraformis bei dažnas citavimas rodo, kad tekstas turėjo didelį religinį autoritetą I ir II a. Tačiau archajiška TE forma jau II amžiaus pabaigoje išstūmė ją už kanono ribų, nes tada buvo sudarytas vieningas pasakojimų apie Gelbėtoją standartas - evangelijų žanras. Pasakojamoji dalis, visų pirma apie Kančias, tapo privaloma. TE taip pat prieštaravo evangelijoms (ypač sinoptinėms) savo dvasia, nes buvo sukurta kaip skubus įrašas, o ne kaip naujosios religijos pagrindų ekspozicija išoriniams žmonėms. Atstumtasis tekstas tikriausiai ilgą laiką išliko uždaroje krikščionių bendruomenėje: vienuolynuose ir gnostikų grupėse.** O krikščionių atsiskyrėliai, saugiai paslėpę gnostinius tekstus per kažkokius eretiškų raštų valymus, kažkaip mums išsaugojo tekstą su neredaguotais Jėzaus posakiais.

Argi tokie rankraščiai išnyksta?

Pastabos:

* Savo traktate „Stromata“ Klemensas polemizuoja prieš eretiškus nukrypimus nuo krikščioniškojo gnosticizmo. Jie suprato pažodinį žodį alegoriškai, o alegorinį – per pažodžiui. Tačiau pats Klemensas atpažįsta ir priskiria tikrajam gnoziui, pavyzdžiui, mokymą apie Ogdoadą – aštuonis Dievo eonus ir sielų persikėlimą (reinkarnaciją aprašė apaštalas Paulius, 2 Kor. 5:6-10).

** Šias knygas slėpė ne tie, kurie norėjo jomis atsikratyti kaip eretiškais raštais, bet tie, kuriems jos neabejotinai turėjo šventą autoritetą. Jos buvo surinktos tik tada, kai iškilo būtinybė šias knygas išimti iš naudojimo. (A. L Chosroev. Iš ankstyvosios krikščionybės istorijos. M. 1997, p. 102-103). Gnostikų biblioteka, kurioje buvo TE, buvo paslėpta oloje, esančioje vos už 5-8 kilometrų nuo pirmųjų stačiatikių vienuolynų, įkurtų Šv. Pachomijaus. **Kodeksų viršeliai buvo pagaminti iš vienuolių laiškų, o tai įrodo, kad gnostikų biblioteka priklausė pirmiesiems vienuoliams asketams. Tekstų laidojimo laikas atitinka eretiškų raštų naikinimo kampaniją. 367 m. Aleksandrijos patriarcho Atanazo laiškas, nukreiptas prieš apokrifines knygas, buvo specialiai išverstas į koptų kalbą Pachomijos vienuolynų vienuoliams. (A. L. Chosrojevas. Aleksandrijos krikščionybė. M., 1991, p. 5-6)**

GNOSTIKŲ BAŽNYČIOS KONTŪRAI

Gnosticizmo amžius skaičiuoja tūkstantmečius. Persekiotas ir kankintas, jis vis dar gyvas, jo šaknys puoselėjamos. Gnostikai laiko, kad Jėzaus Mokymas tam tikra prasme yra *gnostiškas*. Kodėl? Gnostikai įsitikinę, kad Jėzus apaštalams skelbė „slaptą

tikėjimą“ (vidinį, dvasinį), o kitiems kalbėjo metaforomis, kurių daugelis taip ir nesuprato. Jėzus žinojo, kad mūsų sielos skirtingos ir joms reikia skirtingų kelių į Dievą. Mistikų ir gnostikų dvasinis gyvenimas yra sunkiai suprantamas eiliniam krikščioniui. Katalikų bažnyčia pasirinko metaforas. Tūkstantmečių bėgyje jos virto pasakomis, tiksliau dogmomis apie gerąjį Jėzų ir Jo stebuklingus darbus. Dabar bažnyčia verkia, kad žmonės nuo jos nosisuka. Buvo krikščionių, kurie Dievo ieškojo savyje. O kodėl nepamėginus atkurti Jėzaus Kristaus gnostiškojo mokymo? Kodėl mes turime remtis kažkieno atredaguotomis (sudogmintomis) evangelijomis, kurios buvo skirtos ir priderintos Romos imperatoriaus reikmėms, liaudies valdymui, o ne žmonių dvasiniam gyvenimui? Jūs tikriausia žinote, kad tūkstantmečiais bažnyčia žiauriai kovojo su vadinamomis „erezijomis“, kurios ir buvo gnostinės kilmės.

Susipažinusi su Europoje ir Amerikoje veikiančiomis/veikusiomis katalikų ir ne katalikų gnostikų bažnyčiomis (nuorodas pateiksiu atskirai), labai nusivyliau, tiek jų tradicijomis, tiek teologija ir ritualais. Vienos jų buvo susijusios net su Egipto dvasiniu palikimu, kitos su masonų, tamplierių ar rozenkreicerių uždariais ordinais...tačiau Jėzaus Kristaus jų veikloje neradau. Gnostikų vardu pažymėtos bažnyčios apsunkintos sudėtingomis struktūromis su mišiomis ir vyskupų rinkimais/skyrimais, konkurencija ir vidine nesantaika.

Tikrieji gnostikai, mano supratimu, turėtų būti labiau panašūs į jogus/budistus, nei į kokius uždarytų sektų „magus“. Jų bendruomenėse turėtų vyrauti Ramybė, dvasinis artumas, kuklumas, saikingumas. Gnostikų bendruomenėse negali būti moters uzurpacijos, jos žeminimo, atskyrimo, jose neturėtų būti jokios seksualinių mažumų diskriminacijos (visi žmonės bendrauja dvasiškai, net ir fizinio artumo metu). Dėl iškreipto požiūrio į Žmogų kaip Dievo kūrinį, atsirado ir nenatūralūs amoralūs santykiai tarp žmonių. Jėzaus Kristaus Mokyme to nėra.

Puikus gnostinio nušvitimo pavyzdys yra Meisteris Eckhartas, kuris kalbėjo apie esminę Dievo ir žmogaus tapatybę, kylančią iš Jėzaus Kristaus Mokymo: „*Kas Dievą...priima iš esmės, tas Dievą suvokia Dieviškai ir jam Jis šviečia visame kame, nes visi daiktai jam kalba apie Dievą, ir iš visų daiktų jam pasirodo Dievas*“.

Gnostinės krikščionybės egzistavimo forma artima *mistinio panteizmo tradicijai* **paremtai idėja, kad pasaulis ir žmogus nuolat gyvena Dieve ir niekaip negali „pabėgti“ nuo savo tapatybės su Dievu**“ (Ekharto mintis).

Gnostikų bažnyčia neturi užsiimti „masių valdymu“, nes gnosticizmas nėra ideologija ar pasaulietinės valdžios „tarnaitė“ skirta valdyti „liaudį“. Gnostikai privalo tikėti ir palaikyti Kristus Mokymą apie žmogų, kaip tobulą, dievišką būtybę, gyvenančią ne kur nors „danguje“, o tiesiogiai žemiškajame gyvenime. Gnostikų bažnyčios teologijos pamatus reiktų atkurti, remiantis seniausiais ankstyvosios krikščionybės šaltiniais: Jono evangelija, Tomo evangelija, Jono apokrifu, Pilypo evangelija ir Tiesos evangelija, žymiausių krikščionybės mąstytojų Valentino, Origeno, Jono Skoto Eriugenos, vėliau – Meisterio Ekharto, Bhiomės ir kitų dvasiniu palikimu.

Gnostikų praktikoje turėtų dominuoti Meditacija arba Kristaus Žodžio kontempliacija (vyresnio amžiaus žmonėms) **Ramybės būsenoje.**

Gnostikai turėtų vengti sudėtingų ritualų, išorinės puošybos elementų, aprangos puošnumo ir kalbos vingravimų: **arba aš esu Kristuje, arba aš esu atskirtas nuo Jo.**

Manychiau, kad bendruomenei vienybės ir dvasiniam artumui reiktų apvalios formos salės susirinkimams ir kolektyvinei Meditacijai. Jokių altorių ir skulptūrų. Palubėje galėtų būti nebent prisikėlusio Jėzaus Kristaus paveikslas ar mozaika.

Gnostikai galėtų pareikalausiti iš pasaulietinės valdžios pastatyti ar paskirti atrestauruotą (kaip atgailą už padarytas žiaurias kančias prieš gnostikus) kokią nors seną bažnyčią/ias pagal gnostikų tradicijas.

Gnostikai – žmonių dvasiniai mokytojai, pažįstantys Žmogų per savo dvasinę patirtį, o ne iš ortodoksinių dogmų. Gnostikai turi būti išsilavinę žmonės, vyrai ir moterys, mokantys pagrįsti savo tikėjimą Jėzaus Kristaus Evangelija. Gnostikai turi nešti Šviesą ir Tiesą be puikybės ir be kito/kitokio žmogaus niekinimo. Gnostikai turėtų būti ramūs, atliepiantys prašantiems, gyvenantys kukliai, pragyvenimui užsidirbantys iš savo sugebėjimų.

Gnostikų bažnyčioje Meditacijos pamaldas veda visi nariai rotaciniu principu įkvepiančiais Tikėjimo žodžiais remiantis gnostinėmis evangelijomis. **Gnostikų bendravimo etika grįsta Meile artimui.**

Jei ir būtų atkuriamą Gnostikų bažnyčia, jos nuostatus reiktų papildyti, patobulinti remiantis Tikėjimo Šviesos į Šviesą teologiją bei etika. Bendruomenės nariai turėtų prisiekti Kristumi ir gyventi pagal Jo skelbtus principus. Gnostikai turėtų vengti dogmatizmo ir tarpusavio nesutarimų. Nesutarimai negali kilti iš Jėzaus Kristaus Mokymo: arba Jam pritariate, arba ne. Jo bažnyčiai oponentų nereikia.

Jėzaus bendruomenė buvo kukli ir draugiška...

SVARBIAUSI JĖZAUS KRISTAUS MOKYMO PRINCIPAI:

Tai yra žinia, kurią išgirdome iš Jo ir skelbiame jums,
kad **dievas yra šviesa** ir Jame nėra jokios tamsybės. 1 Jn 1,5 5

Juk jūs visi esate **šviesos vaikai**, dienos vaikai.

Mes nepriklausome nakčiai nei tamsai. 1 Tesalonikiečiams 5:5

Jėzus vėl prabilo: „**Aš – pasaulio šviesa**. Kas seka manimi,
nebevaikščios tamsoje, bet turės gyvenimo šviesą“. Jn 8, 12

Jn. Jėzus taip kalbėjo savo mokiniams:

15 Vynmedis ir šakelės

1 „Aš esu tikrasis vynmedis,
o mano Tėvas – vynininkas.

2 Kiekvieną mano šakelę,
neduodančią vaisiaus,

jis išpjauna,

o kiekvieną vaisingą šakelę apvalo,
kad ji duotų dar daugiau vaisių.

**3 Jūs jau esate švarūs
dėl žodžio, kurį jums kalbėjau.**

**4 Pasilikite manyje,
tai ir aš jumoje pasiliksiu.**

Kaip šakelė
negali duoti vaisiaus pati iš savęs,
nepasilikdama vynmedyje,
taip ir jūs bevaisiai,
nepasilikdami manyje.

5 Aš esu vynmedis, o jūs šakelės.

Kas pasilieka manyje ir aš jame,

tas duoda daug vaisių;

nuo manęs atsiskyre,

jūs negalite nieko nuveikti.

6 Kas nepasiliks manyje,

bus išmestas laukan

ir sudžius kaip šakelė.

Paskui surinks šakeles,

įmes į ugnį, ir jos sudegs.

7 Jei pasiliksite manyje

ir mano žodžiai pasiliks jumyse, –

jūs prašysite, ko tik norėsite,

ir bus jums suteikta.

8 Tuo bus pašlovintas mano Tėvas,

kad jūs duosite gausių vaisių

ir būsite mano mokiniai.

9 Kaip mane Tėvas mylėjo,

taip ir aš jus mylėjau.

Pasilikite mano meilėje!

10 Jei laikysitės mano įsakymų,

pasiliksite mano meilėje,

kaip aš kad vykdaau savo Tėvo

įsakymus

ir pasilieku jo meilėje.

11 Aš jums tai kalbėjau,

**kad jumyse būtų manasis
džiaugsmas
ir kad jūsų džiaugsmui nieko
netrūktų.**

**12 Tai mano įsakymas,
kad vienas kitą mylėtumėte,
kaip aš jus mylėjau.**

**13 Nėra didesnės meilės,
kaip gyvybę už draugus atiduoti.**

**14 Jūs būsite mano draugai,
jei darysite, ką jums įsakau.**

15 Jau nebevadinu jūsų tarnais,

nes tarnas nežino,

ką veikia jo šeimininkas.

Jūs aš draugais vadinu,

nes jums viską paskelbiau,

ką buvau iš savo Tėvo girdėjęs.

16 Ne jūs mane išsirinkote,

bet aš jus išsirinkau ir paskyriau,

kad eitumėte, duotumėte vaisių

ir jūsų vaisiai išliktų, –

kad ko tik prašytumėte Tėvą

mano vardu,

jis visa jums duotų.

17 Aš jums tai įsakau:

vienam kitą mylėti!“

Krikščionių mistikų pagrindinis tikėjimo šaltinis

buvo ir yra vidinis Dievas, su kuriuo siela trokšta susilieti.

Didelė laimė vykdyti Dievo įstatymus laisva valia ir su meile, be prievartos ir baimės.

Mes VISI esame JO vaikai, Šviesos vaikai,

kas mums gali trukdyti BŪTI SU JUO – JAME?

Dievas-Šviesa yra mumyse.

Kristus – tikras Dievas ir tikras žmogus – apsireiškė mums

kaip pati tikriausioji Šviesa, nuo pat pradžios buvusi pas Dievą (plg.

Jn 1, 2), tačiau pasaulis Jo nepažino, nes buvo paskendęs tamsybėse.

Kristus – tikroji Šviesa mus apšviečia, guodžia, moko,

suartina su vienatiniu Dievu ir vienus su kitais.

Jo Šviesos apšviesti galime naujai suvokti Dievą, save ir pasaulį.

EVANGELIJA PAGAL TOMĄ MUS ĮSPĖJA.

3 JĖZUS TARĖ:

Jei vadovai jums sakys, kad štai karalystė yra danguje,

Tuo metu dangaus paukščiai pralenks jus;

jeigu sakys jums, kad jinai yra mariose,

tuomet žuvys pralenks jus.

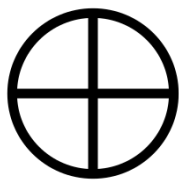
Tačiau karalystė yra jumoje ir šalia jūsų.

Kai pažinsite save, tuomet ir jūs būsite pažinti ir

sužinosite, jog esate gyvojo Tėvo sūnus.

O jei nepažinsite savęs,

tuomet jūs esate varge ir jūs patys esate vargas.

Gnostikų simbolis

Amen.

.....

Parašiau ir galvoju: nieko niekas jau nebesukurs. Visi gyvena “paviršinį gyvenimą” ir laukia Apokalipsės išsipildymo; sutikti žmogų/žmones galinčius/norinčius viską mesti ir sekti paskui Jėzų Kristų, jau nebėra. Bent aš tokių nematau. Žmonių širdys apnuodytos bažnytinio dogmatizmo, filosofinio skepticizmo, kūniškų malonumų, iliuzijų...Meilės visiems reikia, mylėti niekas nemoka, negali, nesugeba. Niekas nemes savo gero darbo, prestižinės profesijos, niekas nesiaukos dėl “nematomo dievo”. Mano 25-erių metų darbas jau baigtas. Daugiau iš tikrųjų nebėra ką ir rašyti. Jei man būtų kažkiek mažiau metų ir jei turėčiau sveikas kojas, dar kai ką nuveikčiau. Dabar laikiu tik susitikimo su Ta Šviesa. Gnostikų bažnyčia turi būti kuriama iš Šventosios Dvasios, o ne protu. Abejoju, ar šių laikų žmogui reikia gyvojo Kristaus Mokymo. Buvo nužudyta tūkstančiai gnostikų, šventai tikinčių Jėzumi Kristumi, ar bažnyčiai dėl to skauda? Sakysite: „Tokie buvo “laikai”. Reikia atleisti viską ir užmiršti. O dabar laikai kitokie? Ar krikščionys vieni kitų nežudo? Ar nevyksta karas tarp dviejų krikščioniškų valstybių? Priminsiu istoriją iš praeities: Kai Jėzus, kritišku gyvenimo momentu, nusprendė eiti į Betaniją prikelti Lozorių, taip pavojingai priartėdamas prie Jeruzalės, kur jo tykojo fariziejai, Tomas tarė mokiniams – „**Eikime ir mes numirti su juo!**“ (Jn 11, 16). Kas eis šiandien su Tomu?

NAUJOS RELIGIJOS LINK?

DIETRICH VON HILDEBRAND

TEILHARDAS DE CHARDINAS: NAUJOS RELIGIJOS LINK*

.....

Šį tekstą skelbiu todėl, kad iki šiol negaliu pamiršti „susitikimo“ su Teilhardo de Chardino** filosofija (Teilhardo de Chardino idėjos ir diskusijos apie jas iševijoje ir Lietuvoje. Monografija, 2024) ...skaičiau tą knygą ir šiurpau, pilna to žodžio prasme, negalėjau suvokti, KAIP GALIMA rašyti tokias nesąmones ir toliau nebetęsiau. Niekad nebūnu kategoriška vertinimuose, bet šį kartą mane paveikė to a la filosofo „laisvos mintys“...Savo nuomone privačiame pokalbyje pasidalinau su jam skirtos knygos autoriais ir nebijau pakartoti, kad tokios „filosofijos“ (kuriai pritaria Romos katalikų bažnyčia) tikslas sujaukti žmonių mąstymo logiką, apversti pasaulį aukštyn kojomis ir įpiršti jam pseudoidėjas, išlaužtas iš piršto...ir nors jos labai mielos jėzuitams, mat, turi

ryši su mokslu...Su Mokslu? Teilhardas de Chardinas nebuvo JOKIO mokslo atstovas, o jo supratimas apie kvantinę fiziką, atomo struktūrą lygus nuliui. Jam įtaką darė Č. Darvinas!!! Jis domėjosi archeologija, biologija, bet jis nebuvo mokslininkas. Anuo metu dar nedaug kas tikėjo, kad iš tikrųjų „materijos nebėra“, kad visa yra sąmonė.

Šio „mąstytojo“ pažiūros kertasi ir su kvantinės fizikos, šiuolaikinio mokslo ir krikščionybės pamatais, todėl mąstančiam žmogui ir ypač krikščioniui pirma patarčiau perskaityti autoritetingą Dietrich von Hildebrand tekstą.

Su Teilhardu de Chardinu (Tejardu de Šardenu) susipažinau 1951 m. per vakarienę, kurią surengė t. Robertas Gannonas, SJ, tuometinis Fordhamo universiteto prezidentas. Jį labai rekomendavo žymūs teologai Henri de Lubacas ir ponas Bruno de Solagesas. Todėl buvau kupinas lūkesčių. Po valgio kun. Teilhardas ilgai dėstė savo pažiūras. **Paskaita labai nuvylė, nes joje buvo matyti visiška filosofinė sumaištis**, ypač dėl Teilhardo žmogaus asmens sampratos. Dar labiau mane nuliūdino jo teologinis primityvumas, nes jis visiškai ignoravo lemiamą skirtumą tarp prigimties ir antgamtės. Po gyvos diskusijos, kurioje išdrįsau kritikuoti jo idėjas, turėjau progą pasikalbėti su Teilhardu asmeniškai. Kai mūsų pokalbis pakrypo apie šventąjį Augustiną, jis audringai sušuko: „Nekalbėkite apie šį nelaimingą žmogų – įvesdamas antgamtiskumą jis viską sugadino.“

Ši pastaba patvirtino mano susidarytą įspūdį apie grubų jo pažiūrų natūralizmą, tačiau ji mane pribloškė ir kitu požiūriu: šventojo Augustino – didžiausio iš Bažnyčios Tėvų – kritika išdavė, kad Teilhardui trūksta tikro intelektualinio ir dvasinio didingumo jausmo.

Tačiau tik perskaitęs kelis Teilhardo veikalus visiškai suvokiau katastrofiškas jo filosofinių idėjų pasekmes ir visišką jo teologijos-fikcijos (kaip ją vadina Etienne'as Gilsonas) nesuderinamumą su krikščioniškuoju apreiškimu ir Bažnyčios doktrina.

Daugelis katalikų Teilhard'ą de Chardin'ą laiko didžiu mokslininku, suderinusiu mokslą su krikščioniškuoju tikėjimu, pateikusių naują teologiją ir metafiziką, atsižvelgiančią į šiuolaikinius mokslo atradimus ir taip tinkančią mūsų mokslo amžiui. Tačiau mokslo ir krikščioniškojo tikėjimo derinimo niekada nereikėjo, nes tikrasis mokslas (skirtingai nuo klaidingų filosofijų, prisidengusių mokslo rūbais) niekada negali būti nesuderinamas su krikščioniškuoju tikėjimu. Mokslas negali nei įrodyti, nei paneigti tikėjimo tiesos.

Be to, tikriesiems mokslininkams Teilhardo pastangos taip pat nedaro įspūdžio. „Teilhardas nėra biologas, – sako Jeanas Rostandas, – jis neturi nei biologo išsilavinimo, nei dvasios. [...] Jis sąmoningai ignoruoja embriologiją...“ Nobelio premijos laureatas seras Peteris Medawaras pasisakė apie Teilhardo proto sumaištį ir perdėtą išraišką, kuri, pasak jo, ribojasi su isterija. Apie *Žmogaus fenomeną* jis teigė, kad šiame kūrinyje taikoma procedūra yra nemoksliška. Seras Peteris pridūrė, kad Teilhardo darbams apskritai trūksta mokslinės struktūros, kad jo kompetencija savo srityje yra kukli, kad jis nežino, nei kas yra loginis argumentas, nei kas yra mokslinis įrodymas, kad jis nesilaiko normų, kurios būtinės moksliniam darbui.

Gabus šokinėtojas

Nežinau kito mąstytojo, kuris taip meistriškai šokinėtų nuo vienos pozicijos prie jai priešingos, pats nepastebėdamas šuolio ir nekreipdamas į tai dėmesio. Todėl norisi kalbėti apie pagrindinę jo minties tendenciją, nustatyti logines jo doktrinos branduolio – to, kas jam buvo brangiausia – išvadas.

Vienas ryškiausių Teilhardo sistemos filosofinių trūkumų yra jo žmogaus samprata. Didelė ironija, kad *Žmogaus fenomeno* autorius visiškai nepastebėjo žmogaus kaip asmens prigimties. Jis neižvelgia bedugnės, skiriančios žmogų nuo viso jį supančio beasmenio pasaulio, ir visiškai naujo būties matmens, kurį reiškia asmuo.

Teilhardas „savimonę“ laiko vieninteliu skirtumu tarp žmogaus ir labai išsivysčiusio gyvūno. Tačiau palyginus ribotą sąmonės rūšį, kurią galima stebėti gyvūnuose, su įvairiais žmogaus sąmonės aspektais, iš karto matyti, kaip klaidinga pastarąją laikyti tik *savimonės* papildiniu. Asmens sąmonė aktualizuojasi žinojimu – mūsų protui atsiskleidžiančia šviesia objekto sąmone, gebėjimu pritaikyti savo protą prie objekto prigimties (*adequatio intellectus ad rem*), objekto prigimties supratimu. Jis taip pat aktualizuojasi išvedžiojimo procese, gebėjime kelti klausimus, siekti tiesos ir gebėjime kurti Aš–Tu bendrystę su kitu asmeniu.

Visa tai reiškia visiškai naują sąmonės tipą, visiškai naują būties matmenį. Tačiau šis žmogaus proto stebuklas, kuris taip pat atsiskleidžia kalboje ir žmogaus kaip *homo pictor* vaidmenyje, Teilhardui visiškai nepasiekiamas, nes **jis atkakliai siekia žmogiškąją sąmonę laikyti tik savęs suvokimu, kuris palaipsniui išsivystė iš gyvulinės sąmonės.** Scholastai tiksliai suvokė asmeninės sąmonės matmenis, vadindami asmenį *save valdančia* būtybe. Palyginti su asmeniu, kiekviena beasmenė būtybė tarsi miega: ji tiesiog išgyvena savo egzistenciją. Tik žmogaus asmenyje randame pabudusią būtybę, kuri tikrai valdo save, nepaisant savo atsitiktinumų.

Teilhardo asmens ignoravimas priartėja prie visiškos beprotybės, kai knygoje *Žmogaus fenomenas* jis teigia, kad kolektyvinė sąmonė būtų aukštesnė evoliucijos būseną. Jis mano, kad Žemė ne tik pasidengtų nesuskaičiuojamais minties grūdeliais, bet ir užsidarytų vieningame mąstymo apvalkale, kad funkciškai taptų vienu didžiuliu minties grūdeliu žvaigždiname mastelyje.

Čia susipina kelios didelės klaidos. Pirma, **neindividualios sąmonės idėja yra prieštaringa.** Antra, klaidinga manyti, kad **šioje neįmanomoje fikcijoje galėtų būti kažkas aukštesnio už individualią asmeninę egzistenciją.** Trečia, „viršsąmonės“ idėja iš tikrųjų yra **totalitarinis idealas:** ji suponuoja absoliučią priešpriešą tikrajai bendruomenei, kuri iš esmės suponuoja individualius asmenis.

Susinaikinimas

Žmogaus asmens egzistencija savo esme yra tokia individuali, kad idėja sujungti du asmenis į vieną yra iš esmės neįmanoma. Taip pat neįmanoma norėti būti kitu asmeniu. Galime tik norėti būti *panašūs* į kitą asmenį. Nes tą akimirka, kai turėtume tapti kitu asmeniu, būtinai nustotume egzistuoti. Pačiai žmogaus, kaip asmens, prigimčiai priklauso tai, kad jis išlieka šia viena individualia būtybe. Dievas galėtų jį sunaikinti, nors apreiškimas mums sako, kad Dievas neketina to daryti. Tačiau manyti, kad žmogus galėtų atsisakyti savo individualios

prigimties, nenustodamas egzistuoti ir tuo veiksmu nebūdamas sunaikintas, tolygu aklam nesuvokimui, kas yra asmuo.

Kai kurie žmonės tvirtina, kad patiria tam tikrą „susivienijimą su kosmosu“, kuris „praplečia“ jų individualią egzistenciją ir pateikiamas kaip antgamtinės sąmonės įgijimas. Tačiau iš tikrųjų ši sąjunga egzistuoja tik atskiro žmogaus, kuris patiria tokią patirtį, sąmonėje. Jos turinys, t. y. susiliejo su kosmosu pojūtis, iš tikrųjų yra vieno konkretaus asmens patirtis ir jokių būdu nereiškia kolektyvinės sąmonės.

Iš to, kas pasakyta apie Teilhardo „kolektyvinio žmogaus“ idealą, turėtų būti aišku, kad jis nesupranta ne tik žmogaus, kaip asmens, prigimties, bet ir tikros bendrystės bei bendruomenės prigimties. Juk tikra asmeninė bendrystė (kurioje pasiekama daug gilesnė vienybė nei bet kokiame ontologiniame susiliejime) suponuoja išskirtinį asmens individualumą. Palyginti su sąjunga, pasiekama sąmoningai susiliejant sieloms abipusėje meilėje, bet koks beasmenių būtybių susiliejimas yra tik sugretinimas.

Teilhardo „antžmogiškumo“ idealas – jo totalitarinė bendruomenės samprata – rodo tą patį naivų bedugnės, skiriančios šlovingą asmeninės egzistencijos sritį nuo beasmenio pasaulio, neišmanymą. Tai taip pat atskleidžia jo aklumą būties hierarchijai ir vertybių hierarchijai. Paskalis sako: „Žmogus yra tik nendrė, silpniausias dalykas gamtoje...“ Tačiau jis nuostabiai nušviečia nepalyginamą vieno atskiro žmogaus pranašumą prieš visą beasmenį pasaulį, kai prie šios garsiosios pastabos priduria: „bet jei visata jį sutraiškytų, žmogus vis tiek būtų kilnesnis už tai, kas jį nužudė: jis žino, kad miršta, o visata apie pranašumą, kurį turi prieš jį, nežino nieko“.

Apgaulingas atsakomybės nusikratymas

Kitas Teilhardo aklumo iš esmės individualiam žmogaus charakteriui aspektas yra jo perdėtas susidomėjimas žmogumi kaip rūšimi. Jis ir vėl nepastebi skirtumų tarp žmonių ir paprastų gyvūnų. Dominuojantis susidomėjimas rūšimi yra visiškai normalus, kol žmogus turi reikalų su gyvūnais. Tačiau jis tampa groteskiškas, kai kalbama apie žmogų. Kierkegaardas išryškino šią mintį, kai pabrėžė absoliutų atskiro žmogaus pranašumą prieš žmonių rūšį. Paties Teilhardo požiūrį išduoda jo požiūris į Hirošimos bombą. Tariama žmonijos pažanga, kurią jis įžvelgia branduolinio ginklo išradime, jam svarbesnė už nesuskaičiuojamos daugybės gyvybių sunaikinimą ir baisiausias kančias, sukeltas atskiriems žmonėms.

Tiesa, Teilhardas ne kartą kalbėjo apie asmeniškumą ir asmeniškumo pranašumą prieš beasmeniškumą. Iš tiesų jis dažnai aiškiai atmeta galimybę, kad atskiro asmens egzistencija išnyks. Pavyzdžiui, veikale *Žemės statyba* jis rašo: „Kadangi nėra nei atskirų asmenų susiliejo, nei išnykimo, centras, kurį jie siekia pasiekti, būtinai turi būti atskiras nuo jų, t. y. jis turi turėti savo asmenybę, savo autonomišką tikrovę.“ Tačiau vos pravertus du puslapius jis jau entuziastingai kalba apie „individo totalizavimą kolektyviniame žmoguje“. Tada Teilhardas paaiškina, kaip šis prieštaravimas ištirps Omegoje: „Visos šios vadinamosios neįmanomybės išnyksta veikiant meilei.“

Šiais laikais tapo madinga prieštaravimus priimti kaip filosofinio gilumo požymį. Jie laikomi prieštarais tik tol, kol diskusija lieka loginiame lygmenyje, ir tampa neįdomūs,

kai tik pasiekia religinę sritį. Tačiau ši mada nepanaikina esminio prieštaravimų suderinimo negalimumo. Jokie madingi paradoksai, emociniai išsiliejimai, egzotiškai iš didžiosios raidės rašomi žodžiai negali paslėpti esminio Teilhardo žmogaus prigimties nesuvokimo. „Asmens“ sąvoka Teilhardo sistemoje netenka bet kokios tikros prasmės dėl joje glūdinčio panteizmo. „Kolektyvinis žmogus“ ir žmogaus „totalizavimas“ yra idealas, objektyviai nesuderinamas su individualaus asmens egzistavimu, arba, tiksliau tariant, neišvengiamai reiškia asmens sunaikinimą.

Galime suprasti, kad monistinis polinkis skatina jį mėginti likviduoti visas realias antitezes. Jis nori išsaugoti asmens vientisumą, tačiau entuziastingai kalba apie totalizaciją. Visas priešingybes jis redukuoja į skirtingus vieno dalyko aspektus, o paskui teigia, kad aptariamų teiginių prieštaringumą lemia tik vieno aspekto išskyrimas arba perdėtas jo pabrėžimas. Tačiau atidžiai skaitydamas Teilhardą visada gali aptikti jo pagrindinį rūpestį, visada gali pasakyti, kur link jis eina. Tai iliustruoja ištrauka apie demokratijos, komunizmo ir fašizmo skirtumus knygoje *Žemės statyba*. Paviršutiniškai perskaičius šią ištrauką gali susidaryti įspūdis, kad Teilhardas neneigia individualaus žmogaus charakterio. Tačiau atidesnis, kritiškas tyrimas kitų ištraukų fone aiškiai atskleidžia ne tik neįmanomą bandymą susieti individualumą ir totalizaciją, bet ir tai, ko Teilhardas siekia, koks yra jo pagrindinis idealas, kur yra jo širdis. Tai vėlgi totalizacija, antžmogiškumas Omegae.

Polinkis likviduoti antitezes taip pat nušviečia klaidingą Teilhardo bendruomenės, asmenų sąjungos sampratą. Visa tai sumanyta pagal susilieimo materijos sferoje modelį, todėl nepastebimas radikalus skirtumas tarp suvienijimo materijos sferoje ir dvasinės sąjungos, kuri per tikrąją meilę įvyksta atskirų asmenų sferoje. Teilhardui meilė tėra kosminė energija: „...ta energija, kuri, apskritai išjudinusi kosminę masę, kyla iš jos, kad sudarytų Noosferą, – kokį vardą reikia suteikti tokiam poveikiui? Tik vieną – meilė.“ Žmogus, galintis taip parašyti, akivaizdžiai nesuprato šio aukščiausio akto, kuris savo esme suponuoja sąmoningą, asmeninę būtį ir Tavęs egzistavimą, prigimties. Teilhardo totalitarinės bendrystės vienybėje ir harmonijoje nėra vietos tikram savęs dovanojimui meilėje. Ši vienybė ir harmonija aktualizuojama per susilieimą į vieną protą, todėl radikaliai skiriasi nuo *concordia*, nuo palaimingos sąjungos, apie kurią kalba [Didžiojo ketvirtadienio] Mandatum liturgija: „*Congregavit nos in unum Christi amor.*“ Pastaroji yra ne „bendras mąstymas“, bet tarpusavio, abipusė meilė ir susivienijimas Kristuje, grindžiamas asmeniniu meilės atsaku, kurį kiekvienas žmogus duoda Kristui.

Monistiniame pasaulyje nėra vietos *intentio unionis* ir tikrajai meilei būdingam *intentio benevolentiae*. Nes tokiame pasaulyje „kosminė energija“ viską judina nepriklausomai nuo žmogaus laisvo atsako. Kai dalykus, kurie yra tik analogiški, aiškiname kaip sudarančius ontologinę vienovę, arba kai metafizinę ir analogišką sąvoką vartojame kaip pažodinę, neišvengiamai užkertame kelią tikram aptariamoms būties supratimui. Kiekvienas monizmas galiausiai yra nihilistinis.

Prokrustas de Šardenas

Su Teilhardo žmogaus samprata glaudžiai susijusi dar viena didelė filosofinė klaida, t. y. jo nesugebėjimas suvokti radikalaus skirtumo tarp dvasios ir materijos. Teilhardas nagrinėja energiją, tarsi ji būtų rūšis, o paskui materiją ir dvasią paverčia dviem šios rūšies *differentiae specifica*. Bet juk nėra jokios energijos rūšies. Energija yra sąvoka, kuri abiem šioms

radikaliai skirtingoms būties sritims taikytina tik pagal analogiją. Teilhardas to nesuprato; jis net kalba apie „dvasinę materijos energiją“.

Taigi Teilhardas yra iš tų mąstytojų, kurie mėgaujasi konstrukcijomis ir hipotezėmis, per daug nesirūpindami tuo, kas „duota“. Kartą Maritainas pasakė: „Pagrindinis skirtumas tarp filosofų yra tas, ar jie mato, ar nemato.“ Teilharde daug vaizduotės, bet nėra intuicijos, nėra įsiklausymo į patirtį. Taigi Teilhardas bando projektuoti sąmonę į negyvą materiją; tam paprasčiausiai nėra jokio pagrindo, išskyrus jo norą sukurti monistinę sistemą. Užuo įsiklausęs į būties balsą patirtyje, jis savavališkai įpina į nagrinėjamą būtybę tai, kas atitinka jo sistemą. Iš tiesų stebėtina, kad žmogus, kuris puola tradicinę filosofiją ir teologiją dėl abstraktumo ir bandymo pritaikyti tikrovę prie uždaros sistemos, pats mėgina priversti tikrovę įsilieti į pačią abstrakčiausią ir nerealistiškiausią sistemą, kokią tik galima įsivaizduoti.

Teilhardo minties nenuoseklumas išryškėja ir tada, kai jis kaltina komunizmą, kad šis yra pernelyg materialistiškas, kad siekia tik materijos pažangos, taip ignoruodamas dvasinę pažangą. Jo gerbėjai tai galėtų pavadinti įrodymu, kad Teilhardas aiškiai skyrė materiją nuo dvasios ir pripažino pastarosios pranašumą. Iš tikrųjų tai nieko panašaus neįrodo. Teilhardas visada skiria materiją ir dvasią, bet laiko jas tik dviem evoliucijos proceso etapais. Fizinė energija tampa – virsta – dvasine energija. Tačiau laikyti skirtumą tarp jų tik proceso etapais, arba, kaip galima sakyti, laikyti skirtumą „laipsnišku“, reiškia visiškai nesuprasti dvasios prigimties. Vėlgi monizmas užkerta kelią tikrovės supratimui ir sukuria iliuziją, kad galima sujungti tai, ko negalima sujungti.

Laisvos valios neigimas

Žmogaus prigimties nesuvokimas vėl išryškėja Teilhardui netiesiogiai neigiant žmogaus laisvą valią. „Moralinis ir socialinis žmonijos vystymasis“, – sako jis, – neabejotinai yra autentiška ir „natūrali“ organinės evoliucijos pasekmė.“ Pagrįsdamas žmogaus dvasinį gyvenimą evoliuciniu procesu, kuris pagal apibrėžimą veikia nepriklausomai nuo žmogaus laisvos valios ir peržengia asmens ribas, Teilhardas aiškiai neigia lemiamą žmogaus laisvės vaidmenį. Taip jis dar kartą nepastebi radikalaus skirtumo tarp žmogaus kaip asmens ir labai išsivysčiusio gyvūno; akivaizdu, kad valios laisvė yra vienas svarbiausių ir giliausių asmens požymių.

Atgal į Omegą

Laisvos valios vaidmuo lemiamai išryškėja žmogaus gebėjime puoselėti moralines vertybes ir nevertybes. Juk ši aukščiausia žmogaus savybė suponuoja laisvą valią ir atsakomybę. Tačiau Teilhardas gėrio ir blogio antitezę beatodairiškai redukuoja į paprastas evoliucijos pakopas, į daugiau tobulumo laipsnių – tai neabejotinai klasikinis filosofinės impotencijos atvejis. Be to, jis ignoruoja lemiamą moralinio klausimo svarbą, kuri ryškiai išreikšta nemirtingoje Sokrato ištarmėje: „Žmogui geriau kentėti neteisybę, negu ją daryti.“ Teilhardas ignoruoja visą žmogaus egzistencijos dramą, gėrio ir blogio kovą jo sieloje, arba, tiksliau tariant, ją užgožia evoliucinis augimas Omegos link.

Taigi Teilhardo mintis beviltiškai prieštarauja krikščionybei.

Krikščioniškasis apreiškimas suponuoja tam tikrus pagrindinius gamtinius faktus, pavyzdžiui, objektyvios tiesos egzistavimą, individualaus asmens dvasinę tikrovę, radikalią skirtį tarp dvasios ir materijos, skirtį tarp kūno ir sielos, nekintamą moralinio gėrio ir blogio objektyvumą, valios laisvę, sielos nemirtingumą – ir, žinoma, asmeninio Dievo egzistavimą. Teilhardo požiūris į visus šiuos klausimus atskleidžia neperžengiamą prarają tarp jo teologinės fikcijos ir krikščioniškojo apreiškimo.

Ši išvada neišvengiama klausantis Teilhardo dažnai kartojamų argumentų dėl „naujos“ krikščionybės interpretacijos. Jis ne kartą įrodinėjo, kad nebegalime tikėti, jog šiuolaikinis žmogus, gyvenantis industrializuotame pasaulyje ir mokslo amžiuje, priims krikščioniškąją doktriną tokią, kokia ji buvo dėstoma pastaruosius 2000 metų. Teilhardas naujai interpretuoja krikščionybę klausdamas: „Kas tinka mūsų šiuolaikiniam pasauliui?“ Šis požiūris sujungia istorinį reliatyvizmą ir pragmatizmą su radikaliu aklumu pačiai religijos esmei. Vien istorinis reliatyvizmas painioja idėjos socioistorinį „gyvybingumą“, viena vertus, ir jos pagrįstumą bei tiesą, kita vertus. Tačiau teigti, kad pagrindinė prigimtinė tiesa gali galioti viduramžiais, bet nebegalioja mūsų epochoje, yra visiška nesąmonė, o absurdas tampa dar drastiškesnis, kai kalbama apie religiją.

Žmogus visada iš esmės išlieka toks pat, kalbant apie jam kylančius moralinius pavojus, jo moralines pareigas, atpirkimo poreikį ir tikruosius laimės šaltinius.

Kalbant apie religiją, vienintelis klausimas, kuris gali būti svarbus, yra tas, ar ji yra teisinga, ar ne. Klausimas, ar ji atitinka epochos mentalitetą, ar ne, negali būti svarbus priimant ar atmetant religiją, neišduodant pačios religijos esmės. Tai pripažįsta net nuoširdus ateistas. Jis nesakys, kad šiandien nebegalime tikėti į Dievą; jis sakys, kad Dievas yra ir visada buvo tik iliuzija. Nuo požiūrio, kad religija turi būti pritaikyta prie epochos dvasios, yra tik nedidelis žingsnis iki absurdiškų svaichiojimų apie būtinybę išrasti naują religiją, kuriuos mes siejame su Bertrandu Russellu ar nacių ideologu Bergmannu.

Tolyn nuo Dievo

1952 m. laiške Teilhardas rašė: „Kaip mėgstu sakyti, krikščioniškojo Dievo (esančio aukščiau) ir marksistinio Dievo (esančio priekyje) sintezė, štai tai yra Vienintelis Dievas, kurį nuo šiol galime garbinti dvasia ir tiesa.“ Šiame sakinyje kiekviename žodyje išryškėja bedugnė, skirianti Teilhardą nuo krikščionybės. Kalbėti apie marksistinį Dievą yra mažų mažiausiai labai netikėta ir Marksas niekada nebūtų su tuo sutikęs. Tačiau krikščioniškojo Dievo sintezės su tariamu marksistiniu Dievu idėja, taip pat termino „Dievas“ taikymas vienu metu ir krikščionybei, ir marksizmui rodo visišką Teilhardo minties nesuderinamumą su Bažnyčios doktrina. Be to, atkreipkite dėmesį į žodžius „nuo šiol“ ir „galime“. Jie yra raktiniai Teilhardo mąstymui ir neabejotinai atskleidžia jo istorinį reliatyvizmą.

Tikėjimo paveldo iškraipymas

Savo svarbioje knygoje *Garonos valstietis* Jacques Maritainas pastebi, kad Teilhardas labiausiai siekia išsaugoti Kristų. Tačiau Maritainas priduria: „Tačiau kokį Kristų!“ Iš tiesų čia matome radikaliausią skirtumą tarp Bažnyčios doktrinos ir Teilhardo de Chardino teologijos fikcijos. Teilhardo Kristus nebėra Jėzus, Dievas–žmogus, Dievo epifanija, Atpirkėjas; vietoj to Jis yra grynai natūralaus evoliucijos proceso pradininkas ir kartu jo

pabaiga – Kristus-Omega. Neabejingas protas negali nepaklausti: kodėl ši „kosminė jėga“ turėtų būti vadinama Kristumi?

Naivumo viršūnė būtų leisti suklaidinamam vien to, kad Teilhardas šią tariamą kosminę jėgą vadina „Kristumi“, arba jo desperatiškų pastangų šį panteizmą įvilkti į tradicinius katalikiškus terminus. Jo pagrindinėje pasaulio sampratoje, kuri nenumato gimtosios nuodėmės Bažnyčios vartojama prasme, nėra vietos Evangelijų Jėzui Kristui. Juk jei nėra gimtosios nuodėmės, tuomet žmogaus atpirkimas per Kristų praranda savo vidinę prasmę.

Krikščioniškajame apreiškime pabrėžiamas kiekvieno atskiro žmogaus pašventinimas ir išganymas, vedantis į palaimingąjį regėjimą ir kartu į šventųjų bendrystę.

Teilhardo teologijoje akcentuojama žemės pažanga, evoliucija, vedanti į Kristų–Omegą. Čia nėra vietos išganymui per Kristaus mirtį ant kryžiaus, nes žmogaus likimas yra pankosminės evoliucijos dalis.

Taigi Teilhardo žmogaus samprata ir jo netiesioginis laisvos valios neigimas, jo tylus amoralizmas ir totalitarinis kolektyvizmas atiboja jį nuo krikščioniškojo apreiškimo – nepaisant jo pastangų suderinti savo pažiūras su Bažnyčios mokymu. Šį nesuderinamumą jis supranta tik iš dalies: „Kartais man šiek tiek baugu, kai pagalvoju apie tai, kaip turiu pakeisti savo protą dėl vulgarių sąvokų apie sukūrimą, įkvėpimą, stebuklą, gimtąją nuodėmę, prisikėlimą ir t. t., kad galėčiau jas priimti.“

Tai, kad Teilhardas terminą „vulgarus“ – net jei ir ne menkinamąją prasmę – taiko pagrindiniams krikščioniškojo apreiškimo elementams ir tam, kaip juos aiškina neklystantis Bažnyčios magisteriumas, turėtų būti pakankamas pagrindas atskleisti gnostinį ir ezoterinį jo minties pobūdį.

Teilhardas rašo Leontinai Zantai: „Kaip jau žinote, mano interesai ir vidiniai rūpesčiai yra pastangos sukurti savyje ir paskleisti naują religiją (galite ją vadinti geresne krikščionybe), kurioje asmeninis Dievas nustotų būti didžiuoju monolitiniu ankstesnių laikų savininku, kad galėtų tapti pasaulio siela; to reikalauja mūsų religinis ir kultūrinis etapas.“ Taigi ne tik Evangelijų Kristus pakeičiamas Kristumi–Omega, bet ir senosios bei naujosios Sandoros Dievas pakeičiamas panteistiniu Dievu, „pasaulio siela“ – ir vėl remiantis apgailėtinu argumentu, kad Dievas turi būti pritaikytas mūsų mokslo amžiaus žmogui.

Nenuostabu, kad Teilhardas priekaištauja šventajam Augustinui dėl to, kad jis įvedė skirtumą tarp prigimties ir antgamtiškumo. Teilhardo panteistinėje ir natūralistinėje „religijoje“ nėra vietos nei antgamtiniam, nei malonės pasauliui. Jo nuomone, vienybė su Dievu iš esmės yra asimiliacija evoliucijos procese, o ne antgamtiniame malonės gyvenime, kuris į mūsų sielas įliejamas per krikštą. Kodėl vienas linkęs išstumti kitą? Jei Teilhardo dalyvavimo evoliuciniame procese samprata būtų tikrovė, tai galėtų būti tik tam tikra *concursum divinum* forma. Tačiau kad ir koks didelis ir paslaptingas būtų *concursum divinum*, t. y. parama, kurią Dievas teikia kiekvieną mūsų natūralios egzistencijos akimirką ir be kurios mes vėl nugrimztume į nebūtį, ši *natūralų* metafizinį ryšį nuo malonės skiria bedugnė. Ar Teilhardas aiškiai neigia malonės tikrumą, ar ne, nelabai svarbu: jo ekstazė dėl natūralaus sąlyčio su Dievu tariamame evoliucijos procese aiškiai atskleidžia antraeilį vaidmenį, kurį jis skiria malonei, jei apskritai skiria.

Arba, kitaip tariant: pakeitus asmeninį Dievą, dangaus ir žemės Kūrėją, Dievu-pasaulio siela; evangelijų Kristų pavertus Kristumi Omega; atpirkimą pakeitus natūraliu evoliucijos procesu, kas *lieka* malonei?

Maritainas tai puikiai išsako knygoje *Garonos valstietis*. Pripažinęs, kad Teilhardo spektaklis apie dieviškąjį kūrinijos judėjimą Dievo link nestokoja didingumo, Maritainas pastebi: „Tačiau ką jis mums sako apie slaptąjį kelią, kuris mums svarbesnis už bet kokį reginį? Ką jis gali mums pasakyti apie esminį Kryžiaus slėpinį ir atperkantį kraują, taip pat apie malonę, kurios buvimas vienoje vienintelėje sieloje yra vertingesnis už visą gamtą? O ką apie šią meilę, kuri mus padaro bendraatpirkėjais su Kristumi, ir apie šias palaimingas ašaras, per kurias Jo ramybė įžengia į mūsų sielą? Naujoji gnozė, kaip ir visos kitos gnozės, yra „skurdi gnozė“.“

Teilharde randame visišką krikščioniškosios vertybių hierarchijos apvertimą: jam kosminiai procesai yra aukščiau už individualią sielą. Moksliniai tyrimai ir darbas yra aukščiau už moralines vertybes. Veiksmas kaip toks, t. y. bet koks ryšys su evoliucijos procesu, yra svarbesnis už kontempliaciją, sugrudimą dėl savo nuodėmių ir atgailą. Pasaulio užkariavimo ir totalizavimo evoliucijos keliu pažanga yra svarbesnė už šventumą. **Bedugnė, skirianti Teilhardo pasaulį nuo krikščioniškojo, tampa aiški, kai palyginame kardinolą Newmaną su Teilhardu.**

Newmanas savo *Pokalbiuose mišrioms kongregacijoms* sako:

„Šventas tyrumas, šventas neturtas, pasaulio išsižadėjimas, dangaus skonis, angelų globa, palaimintosios Marijos šypsena, malonės dovanos, stebuklų darymas, bendravimas nuopelnuose – tai yra aukšti ir brangūs dalykai, dalykai, į kuriuos reikia žiūrėti, apie kuriuos reikia pagarbiai kalbėti.“

Teilhardas sako:

„Kadaise garbinti Dievą reiškė teikti pirmenybę daiktams, kreipiant juos į Jį ir aukojant Jam. Šiandien garbinti reiškia atiduoti save kūnu ir siela Kūrėjui – susieti save su Kūrėju, kad savo darbu ir tyrimais galėtume užbaigti pasaulį.“

Teilhardo dviprasmiškas klasikinių krikščioniškų terminų vartojimas niekada neleis *sensus supranaturalis* turinčiam žmogui jo nesuprasti. Toks žmogus niekada negalės kartu su Henri de Lubacu padaryti išvados, kad jo teologija–fikcija yra „galimas“ krikščioniškojo apreiškimo papildymas. Veikiausiai jis pritars Philippe'ui de la Trinite'ui, kad tai yra „krikščionybės deformacija, paversta natūralistinio, monistinio ir panteistinio ženklo evoliucionizmu“.

Teilhardo raštuose vyrauja savotiška painiava, slydimas iš vienos sąvokos į kitą – dviprasmiškumo kultas, glaudžiai susijęs su jo monistiniu idealu. Jis sistemingai trina visus lemiamus skirtumus tarp dalykų: pavyzdžiui, skirtumą tarp vilties ir optimizmo, tarp krikščioniškosios artimo meilės (kuri iš esmės nukreipta į atskirą žmogų) ir susižavėjimo žmonija. Be to, Teilhardas ignoruoja skirtumą tarp amžinybės ir žemiškosios žmonijos ateities, kurias abi jis sulydo į Kristaus–Omegos totalizavimą.

Be abejo, yra kažkas jaudinančio Teilhardo desperatiškame bandyme sujungti tradicinį emocinį potraukį Bažnyčiai su teologija, radikaliai priešinga Bažnyčios doktrinai. Tačiau šis akivaizdus atsidavimas krikščioniškoms sąvokoms daro jį dar pavojingesnį už Volterą, Renaną ar Nyčę. Jo sėkmė įvilkti panteistinį, gnostinį monizmą į krikščionišką rūbą turbūt niekur kitur nėra tokia akivaizdi kaip knygoje *Dieviškoji aplinka*.

Daugeliui skaitytojų Teilhardo vartojami terminai skamba taip gerai, kad jie gali sušukti: kaip galima jį kaltinti, kad jis nėra ortodoksinis krikščionis? Argi *Dieviškojoje aplinkoje* jis nesako: „Ką reiškia žmogui būti šventuoju, jei ne iš tikrųjų visomis jėgomis laikytis Dievo?“ Žinoma, tai skamba visiškai ortodoksiškai. Tačiau iš tikrųjų Teilhardo sąvoka „laikytis Dievo“ slepia perėjimą nuo šventajam būdingų herojiškų dorybių prie bendradarbiavimo evoliuciniame procese. Šventumo pasiekimo moralinėje srityje, paklusnumo Dievo įsakymams, Kristaus sekimo reikšmę tyliai pakeičia pabrėžimas, kad reikia, nerandu geresnio žodžio – efektyviai išvystyti visus žmogaus gebėjimus.

Teilhardas tai aiškiai parodo, nors ir pasitelkia tradicinę terminologiją:

„[...] ir ką gi reiškia maksimaliai laikytis Dievo, jei ne atlikti pasaulyje, organizuotame aplink Kristų, būtent tą funkciją, kuklią ar svarbią, kuriai jį skiria prigimtis ir antgamtinė prigimtis?“

Taigi Teilhardui pati individualaus asmens prasmė glūdi jo funkcijos vykdyme visumoje – evoliucijos procese; jis nebėra pašauktas šlovinti Dievą sekant Kristų, kas yra vienintelis bendras kiekvieno tikro krikščionio tikslas.

Kryžiaus perkėlimas į Kristų–Omegą taip pat įvilktas į akivaizdžiai tradicinius terminus:

„Į mūsų žmogiškoms akims uždengtas viršukalnes, į kurias nešame kryžių, mes kylame visuotinės pažangos keliu, karališkuoju Kryžiaus keliu, t. y. antgamtiškai sutvarkytu ir pratęstu žmogiškųjų pastangų keliu.“

Čia matome, kad krikščioniškieji simboliai slepia radikalią krikščionybės transformaciją, išvedančią mus iš krikščioniškosios orbitos į visiškai kitokią atmosferą. Tačiau kartais Teilhardas vis dėlto nusimeta krikščioniškąją apsiaustą ir atvirai atskleidžia savo tikrąją poziciją. 1934 m. jis rašė:

„Jei dėl kokios nors vidinės revoliucijos prarasčiau tikėjimą Kristumi, tikėjimą asmeniniu Dievu, tikėjimą dvasia, man atrodo, kad ir toliau tikėčiau pasauliu. Pasaulis (pasaulio vertė, neklystamumas ir gerumas) yra – neabejotinai – pirmas ir vienintelis dalykas, kuriuo tikiu.“

Vis dėlto, kad ir koks akivaizdus būtų Teilhardo teologijos heterodoksiškumas, kai kurie katalikai pakėlė jį į Bažnyčios mokytojo rangą, netgi į Bažnyčios Tėvo. Daugeliui neišprususių katalikų jis tapo savotišku pranašu.

Žinoma, nenuostabu, kad „pažangieji“ katalikai mėgaujasi Teilhardu. „Naujieji“ teologai, „naujieji“ moralistai palankiai vertina Teilhardo pažiūras, nes pritaria jo istoriniam reliatyvizmui – įsitikinimui, kad tikėjimas turi būti pritaikytas „šiuiolaikiniam žmogui“. Iš tiesų daugeliui „progresyviųjų“ katalikų Teilhardo krikščioniškojo apreiškimo transformacija nėra pakankama. Tačiau, kita vertus, stebina tai, kad daugelis tikinčių krikščionių leidžiasi

būti užvaldomi – kad nesupranta visiško Teilhardo mokymo nesuderinamumo su Bažnyčios doktrina.

Šis populiarumas tampa ne toks stebinantis, kai į jį žvelgiama mūsų šiuolaikinio intelektualinio ir moralinio klimato kontekste. Laikotarpiu, kai pažįstama Heideggerio iš esmės „benamio“ žmogaus samprata ir Sartre'o „pykinimas“, Teilhardo spinduliuojantis ir optimistinis požiūris į gyvenimą daugeliui yra sveikintinas palengvėjimas. Jo teiginys, kad mes nuolat bendradarbiaujame su Dievu, kad ir ką darytume, kad ir koks nereikšmingas būtų mūsų vaidmuo, – kad viskas yra „šventa“, – suprantama, nudžiugina daugelį nusiminusių sielų. Kita tokio entuziazmo priežastis, galbūt netgi svarbesnė, yra ta, kad Teilhardui priskiriama tai, jog jis įveikė siaurą asketizmą ir klaidingą antgamtiškumą.

Neabejotina, kad praeityje daugelis pamaldžių katalikų gamtos gėrybes pirmiausia laikė potencialiais pavojais, grasinančiais atitraukti nuo Dievo. Į natūralias gėrybes, net ir tas, kurios turi aukštą vertę – gamtos ir meno grožį, natūralią tiesą ir žmogiškąją meilę – buvo žiūrima įtariai. Tokie katalikai nepastebėjo teigiamos gamtinių gėrybių vertės žmogui. Jie dažnai gynė požiūrį, kad gamtinėmis gėrybėmis reikia tik *naudotis*, kad jos niekada neturėtų kelti susidomėjimo ir vertinimo dėl jų pačių. Tačiau laikydamiesi šio požiūrio jie pamiršo esminį skirtumą tarp *natūralių* gėrybių ir *žemiškų* gėrybių, tokių kaip turtas, šlovė ar sėkmė. Jie pamiršo, kad natūralios gėrybės, apdovanotos savaimine verte, turėtų būti ne tik „naudojamos“, bet ir vertinamos dėl jų pačių – kad būtent žemiškos gėrybės turėtų būti tik „naudojamos“.

Be to, negalima paneigti, kad šis apgailėtinas supaprastinimas dažnai įsigalėdavo seminarijose ir vienuolynuose, nepaisant to, kad jis niekada nebuvo Bažnyčios doktrinos dalis. Štai kodėl Teilhardas gali su paviršutinišku įtikinamumu kaltinti katalikiškąją tradiciją gamtos menkinimu; o kadangi jis pats giria gamtą, suprantama, kad daugeliui jo mintis atrodė kaip teisingas gamtos gėrybių vertinimas.

Su tuo susijęs Teilhardo teiginys, kad tradicinė krikščionybė sukūrė atotrūkį tarp žmogiškumo ir krikščioniškojo tobulumo, taip pat padarė įspūdį daugeliui nuoširdžių katalikų. Veikale *Dieviškoji aplinka* jis tradicinei krikščionybei priskiria mintį, kad „žmonės turi nusimesti savo žmogiškus drabužius, kad būtų krikščionys“. Vėlgi negalima paneigti, kad jansenizmas atspindi tokį požiūrį arba kad jansenistinės tendencijos anonimiškai įsiskverbė į daugelio katalikų sąmonę. Pavyzdžiui, archajinei krikščioniškajai doktrinai, kurioje primygtinai teigiama, jog turime mirti sau, kad būtume perkeisti Kristuje, tam tikrose religinėse institucijose dažnai suteikiamas nepagrįstas dehumanizuojantis akcentas. Kai kuriuose vienuolynuose ir seminarijose buvo skatinama nuomonė, kad, prieš prasiskleidžiant antgamtiniam malonės gyvenimui, iš tikrųjų reikia nužudyti prigimtį. Tačiau oficialioje Bažnyčios doktrinoje toks dehumanizavimas kategoriškai atmetamas. Kaip sakė popiežius Pijus XII: „Malonė nesunaikina prigimties, ji jos net nepakeičia, ji ją perkeičia. Iš tiesų dehumanizacija yra taip toli nuo to, kad būtų reikalaujama krikščioniškojo tobulumo, jog galima pasakyti štai ką: tik Kristuje perkeistas žmogus įkūnija tikrąjį savo žmogiškosios asmenybės išsipildymą.“

Čia svarbu tai, kad pats Teilhardas ignoruoja aukštųjų gamtos gėrybių vertę ir kad, priešingai nei jis teigia, jo monistiniame panteizme vyksta tikra dehumanizacija. Matėme, kad jo kolektyvinio žmogaus ir antžmogiškumo idealas neišvengiamai remiasi aklumu tikrajai

individualaus asmens prigimčiai ir, išvestinai, visai žmogiškojo gyvenimo pilnatvei. Tačiau dehumanizacija neišvengiamai kyla ir iš jo monizmo, kuris sumenkina tikrąją žmogaus gyvenimo dramą – kovą tarp gėrio ir blogio – ir kuris prieštarungus skirtumus redukuoja į tik laipsniškus kontinuumo skirtumus.

Teilhardo nesugebėjimas teisingai įvertinti tikrosios prigimtinių gėrybių reikšmės tampa aiškus tą pačią akimirką, kai jis pabrėžia jų svarbą amžinybei. Kalbėdamas apie prigimtines gėrybes, jis pirmiausia rūpinasi žmogaus veikla, pasiekimais darbe ir moksliniuose tyrimuose. Jis nemini aukštesniųjų gamtos gėrybių ir jose glūdinčios Dievo žinios, o tik veiklą, pasirodymus ir pasiekimus gamtos srityje.

Šiems veiksmams Teilhardas taiko biblinius žodžius *opera ejus sequuntur illos*; tačiau jis tai daro priešingai nei pirminė *opera* reikšmė, kurioje „darbai“ tapatinami su *moraliai reikšmingais poelgiais*. Dar svarbesnis yra santykis, kurį jis išvelgia tarp prigimtinių gėrybių kaip tokių ir Dievo. Teilhardas šiose didžiosiose gamtos gėrybėse glūdinčiose vertybėse neišvelgia jokios žinios apie Dievo šlovę; jose jis taip pat neranda asmeninės Dievo balso patirties. Vietoj to jis teigia objektyvų ir nepatiriamą ryšį tarp Dievo ir mūsų veiklos, kylantį iš *concursus divinus*. Jis sako: „Dievas tam tikra prasme yra mano plunksnos, mano kirtiklio, mano teptuko, mano siuvimo adatos, mano širdies, mano minties gale.“

Taigi tikrasis begalinio Teilhardo entuziazmo objektas yra ne pačios gamtos gėrybės, o abstrakcija – evoliucijos hipotezė. Gamta, kuri jį jaudina, nėra spalvingas, skambantis grožis, apie kurį dainuoja visi didieji poetai. Tai ne Dantės, Šekspyro, Keatso, Gėtės, Hoelderlino, Leopardžio gamta. Tai ne saulėtekio ar saulėlydžio grožis, ne žvaigždėmis nusėtas dangus – gamtos pasaulio liudijimai, kuriuos Kantas kartu su žmogaus krūtinėje glūdinčiu moraliniu įstatymu laikė pačiu didingiausiu dalyku.

Yra dar vienas būdas, kuriuo Teilhardo mintis neišvengiamai lemia kosmoso ir žmogaus gyvenimo dehumanizavimą. Jo pasaulėžiūroje nėra vietos vertybių ir nevertybių antitezei. Tačiau kiekvienas bandymas paneigti šiuos galiausiai svarbius kokybinius antagonizmus visada sukelia tam tikrą niveliaciją, net nihilizmą. Tas pats atsitinka, kai nepaisoma vertybių *hierarchijos*, jau vien dėl to, kad žmogus į visus vertybių lygmenis reaguoja vienodai entuziastingai.

Principas „viskas šventa“, kuris skamba taip pakiliai ir džiuginančiai, iš tikrųjų yra kupinas nihilistinio žemo ir aukšto, gėrio ir blogio neigimo. Šis klaidingas ir klastingas požiūris viską šlovinti iš tikrųjų lemia visko neigimą. Tai man primena vieną kartą sutikto smuikininko pastabą. „Aš taip myliu muziką, – sakė jis, – kad man nesvarbu, kokia tai muzika, svarbu, kad tai muzika.“ Šis teiginys, turėjęs reikšti nepaprastą meilę muzikai, iš tikrųjų atskleidė, kad jis neturi jokio tikro supratimo apie muziką, taigi ir gebėjimo iš tikrųjų mylėti muziką.

Kai nesilaikoma kokybinių skirtumų, tas pats atsitinka ir žmogui. Krikščioniškoji tradicija visada tvirtino Dievo apreiškimą gamtoje. *Sanctus* sakoma: *pleni sunt caeli et terra gloria tua*. Psalmės kupinos Dievo, kaip gamtos ir visų jos nuostabių savybių Kūrėjo, šlovinimo. Šventasis Augustinas ne kartą pabrėžia Dievo žinią gamtos grožyje. Tą pačią mintį randame ir šventojo Pranciškaus meilėje gamtai.

Tačiau šio gamtinio Dievo apreiškimo vertinimas suponuoja „aukštyn nukreiptą kryptį į Dievą“, vartojant Teilhardo terminologiją. Gamtos apreiškimas kalba mums apie Dievą, rodydamas nuostabią išmintį, kuri persmelkia kūriniją, ir gamtinių gėrybių vertybėse atspindėdamas begalinį Dievo grožį ir šlovę. Mūsų atsakas į šį apreiškimą yra arba drebanti pagarba ir nuostaba išminčiai, pasireiškiančiai kosmoso baigtinumu ir paslaptinga pilnatve, – žvilgsnis į Dievą Kūrėją, arba bent jau gilus gamtos grožio ir visų aukštų gamtos gėrybių suvokimas, kuris taip pat pakelia mūsų žvilgsnį. Abiem atvejais galime suvokti iš viršaus sklindančią žinią, kad visos tikrosios vertybės turi amžinybės pažadą. Pakeldami savo širdis galime suprasti, kad šios autentiškos vertybės byloja apie begalinę Dievo šlovę. Visa tai neabejotinai reiškia „kryptį aukštyn“.

Tačiau Teilhardo „prigimtis“ nesusijusi su „kryptimi aukštyn“; tai nėra žinia iš viršaus. Kadangi Teilhardui Dievas yra už prigimties, mes turėtume Jį pasiekti Kristuje–Omegoje judėdami „pirmyn“.

Teilhardo „pirmyn“ kryptimi, kur viskas dalyvauja evoliuciniame judėjime, gamtos gėrybės praranda savo tikrąją vertę. Jų sugestiją apie kažką transcendentinio pakeičia tik imanentinis baigtinumas, tampant evoliucijos grandinės grandimi. Kai į evoliuciją žiūrima kaip į pagrindinę ir lemiamą tikrovę – iš tikrųjų ji sudievinama – tada kiekviena natūrali gėrybė, viena vertus, tampa tik pereinamuoju žingsniu evoliucijos proceso judėjime pirmyn, kita vertus, nebyliu, buku dalyku, kurį niveliuojantis monizmas atiboja nuo jo tikrosios, kokybinės, prigimtinės svarbos.

Vadinasi, aukštąsias gamtos gėrybes galime teisingai įvertinti tik tada, jei jose įžvelgsime be galo aukštesnės tikrovės – nuo jų ontologiškai skirtingos tikrovės – atspindį. Šį prigimtinių gėrybių „žinybinį pobūdį“ nuostabiai išreiškia kardinolo Newmano pastabos apie muziką.

„Ar gali būti, kad tuos paslaptinius širdies virpesius, aštrius jausmus, keistus nežinia ko troškimus ir baisius įspūdžius nežinia iš kur mums sukeltų tai, kas yra nesubstancialu, kas ateina ir praeina, kas prasideda ir baigiasi savaime? Taip nėra, taip negali būti. Ne; jie atkeliavo iš kažkokios aukštesnės sferos, jie yra amžinosios harmonijos išsiliejimai sukurto garso terpėje; jie yra mūsų namų aidas; jie yra angelų balsas arba šventųjų Magnificat...“

Verta atkreipti dėmesį į kitą šios problemos aspektą. Tai, kad Teilhardas įžvelgia aukštesnę evoliucijos pakopą šiuolaikiniame industrializuotame pasaulyje, rodo, jog jam stinga tikro gamtos grožio ir joje glūdinčios kokybiškos Dievo žinios suvokimo. Net entuziastingiausias „progresyvistas“ negali paneigti, kad industrializacija nuosekliai griauja gamtos grožį. Be to, industrializacijos (nors galbūt šis procesas neišvengiamas) tikrai negalima laikyti visuotine palaima nei žmonių laimės didinimo, nei aukštesnės kultūros ar tikro humanizmo puoselėjimo požiūriu. Kaip teisingai parodo Gabrielis Marcelis knygoje *Žmogus prieš masinę visuomenę*, industrializacija kelia laipsniškos dehumanizacijos pavojų. Žmogaus gyvenime „organinių“ dalykų pakeitimas dirbtiniais – nuo dirbtinio apvaisinimo iki socialinės inžinerijos – yra šios dehumanizacijos požymis. Tačiau Teilhardas nerūpestingai peršoka nuo entuziazmo gamtai prie džiaugsmo dėl technologijų ir industrializacijos pažangos. Vėl susiduriame su jo aklumu antitezėms, su jo monistiniu niveliavimu.

Vis dėlto aišku, kad pirmoji Teilhardo meilė yra technologinė pažanga. Dievo kūriniją turi užbaigti žmogus – ne šventojo Pauliaus prasme, ne bendradarbiaudamas su gamta, bet pakeisdamas gamtą mašina.

Poetiškai Teilhardo išsireiškimai, pavyzdžiui, kai jis kalba apie savo evoliucijos ir pažangos viziją, aiškiai parodo, kad jis niekada nematė autentiškos gamtos ar klasikinių kūrinijos „formų“ poezijos. Vietoj to jis bando poeziją perkelti į technologiją, taip atskleisdamas monistinį esminių skirtumų tarp poezijos ir prozos, organikos ir dirbtinumo, sakralumo ir profaniškumo neigimą.

Be abejo, visada įspūdinga, kai žmogus, atrodo, pasiekė gilią būties viziją ir, užuot laikęs ją savaime suprantamu dalyku, suteikia jai visapusišką ir karštą atsaką. Taip ir Teilhardo atveju. Toli gražu neneigiame, kad jis išvelgė materijoje daugybę aspektų, į kuriuos paprastai nekreipiama dėmesio. Pavyzdžiui, paslaptinė materijos sandara ir daugialypiškumas, kuriuos vis labiau atskleidžia gamtos mokslas, ragina nuoširdžiai stebėtis šia tikrove ir gerbti šį Dievo kūrinį. Tačiau kadangi Teilhardas nepripažįsta esminio skirtumo tarp dvasios ir materijos – kadangi jo pagarba dvasiai nėra proporcingas materijos šlovinimui (prisiminkime jo „maldą“ materijai) – šio neįprasto įžvalgumo į materiją pranašumas greitai prarandamas.

Ši „materijos“ klausimą turime vertinti iš tinkamos perspektyvos. Gaila nepastebėti stebuklą, slypinčių būtybėje, kuri užima žemiausią vietą būties hierarchijoje. Tačiau šis nepastebėjimas neturi įtakos mūsų žinioms apie aukštesnio rango būtybes, todėl tai nėra katastrofa. Kita vertus, suvokti žemesnės būtybes ir nepastebėti aukštesnių – tai iškreipti visą mūsų pasaulėžiūrą, ir tai yra katastrofa. Be to, žemesnės gėrybės vertinti kaip aukštesnės reiškia neteisingai suprasti hierarchinę būties struktūrą ir taip prarasti pagrindą tinkamai vertinti tiek aukštesnius, tiek žemesnius dalykus.

Teilhardo aklumą tikrosioms vertybėms, pavyzdžiui, žmogiškosios meilės srityje, rodo šios nelemtos pastabos apie *erosą* ir *agapę*:

„Žinoma, sutinku su jumis, kad *eroso* ir *agapės* problemos sprendimas yra tiesiog evoliucinėje tendencijoje (*dans l'évolutif*), genetikoje, t. y. sublimacijoje... [Jį reikia rasti] dvasioje, kylančioje iš materijos per pankosmoso veikimą...“

Jau matėme, kad Teilhardo moralinės sferos (dorybės ir nuodėmės) samprata nesuderinama su krikščioniškuoju apreiškimu. Dabar galime pastebėti, kad vaidmuo, kurį jis suteikia moralei sferai, yra dar vienas veiksnys, lemiantis dehumanizaciją.

Teilhardo sistemoje unikalūs ryšys su Dievu, kuris vyksta žmogaus sąžinėje, jam suvokiant savo moralines pareigas, ne vaidina jokio vaidmens. Jis nesupranta, kad žmogus prigimties srityje niekada nepasiekia tokio glaudaus ryšio su Dievu kaip tada, kai klausosi savo sąžinės balso ir sąmoningai paklūsta moralei pareigai. Kokia blanki, palyginti su tuo – grynai žmogiškuoju ir gamtiniu požiūriu – yra Teilhardo „sąmoningo“ ir „nesąmoningo“ dalyvavimo „kosminėje pažangoje“ samprata!

Ir koks menkas yra kosminių įvykių gylis ir plotis, palyginti su autentiškai atgailaujančio žmogaus išlaisvinančia transcendencija. Koks įvykis galėtų būti didingesnis už Dovydo atsaką į pranašo Natano iššūkį? Antrinis vaidmuo, kurį Teilhardas skiria sąmoningam ir

asmeniniam žmogaus dialogui su Kristumi, ir jo pirmenybė objektyviam bendradarbiavimui „evoliucijos procese“, kuo aiškiausiai atskleidžia iš tiesų dehumanizuotą jo „naujojo pasaulio“ pobūdį.

Daugeliui žmonių imponuoja mąstytojas, kuris savo galva konstruoja naują pasaulį, kuriame viskas tarpusavyje susiję ir „paaiškinama“. Tokias sampratas jie laiko iškiliausiu žmogaus proto žygdarbiu; atitinkamai jie šlovina Teilhardą kaip didį sintetinį mąstytoją. Tačiau iš tiesų mąstytojo didybės matas yra tai, kiek jis suvokė tikrovę jos pilnatvėje ir gilumoje bei hierarchinėje struktūroje. Jei šis matas taikomas Teilhardui, akivaizdu, kad jis negali būti laikomas didžiu mąstytoju.

Šiuos apmąstymus galima užbaigti dviem citatomis. Teilhardas rašė:

„[Kristus] tampa žmogaus pastangų liepsna, jis atsiskleidžia kaip tikėjimo forma, labiausiai atitinkanti šiuolaikinius poreikius, – religija pažangai, net pažangos žemėje religija; drįstu sakyti: evoliucijos religija.“

Kardinolas Newmanas rašė:

„Bažnyčia siekia ne daryti šou, bet atlikti darbą. Šį pasaulį ir visa, kas jame yra, ji laiko tik šešėliu, dulkėmis ir pelenais, palyginti su vienos vienintelės sielos verte. Ji mano, kad jei ji negali savuoju būdu daryti gera sieloms, jai nėra prasmės ką nors daryti iš viso... Ji mano, kad šio pasaulio veikla ir sielos veikla, žvelgiant į jų atitinkamas sferas, yra tiesiog nesuderinamos; ji verčiau išgelbėtų vieno vienintelio laukinio Kalabrijos bandito ar verkšlenančio Palermo elgetos sielą, nei nutiestų šimtą geležinkelio linijų per visą Italiją ar Siciliją, nebent šie dideli valstybiniai darbai būtų skirti kokiam nors dvasiniam gėriui už jų ribų.“

Kuris iš šių pastebėjimų atspindi Kristaus žinią?

.....

* <https://katalikutradicija.lt/tikejimasteilhardas-de-chardinas-naujos-religijos-link>

** T. de Chardino pažiūroms turėjo įtakos H. Bergsonas, J. Böhme, B. Pascalis, G. W. F. Hegelis, Ch. R. Darwinas. Pagrindiniuose veikaluose *Žmogaus fenomenas* (*Le Phénomène humain*, parašytas 1940, išleistas 1955, lietuviškai 1995), *Dieviškoji terpė* (*Le Milieu divin*, parašytas 1927, išleistas 1957) jungė mokslo ir tikėjimo tiesas. Tomizmo teologijos pagrindiniu trūkumu laikė statiškumą ir rūpinimąsi tik atskiru individu. Anot P. Teilhard de Chardino, žmoniją reikia suvokti kaip kolektyvinį subjektą, nedalų organizmą, turintį vieną sąmonę. Pasaulio kūrimą tapatino su evoliucija. Teigė, kad žmogus yra pats tobuliausias evoliucijos padarinys. Suprasti žmogų, pasak P. Teilhard de Chardino, reiškia sužinoti, kaip atsirado pasaulis ir kaip jis plėtosis ateityje. Skyrė visatos evoliucijos 3 pakopas: litosferą (iki gyvybės atsiradimo), biosferą (gyvybės) ir noosferą (žmogaus fenomeno). Evoliucija turi kryptį ir prasmę, peržengus noosferą, aukščiausioje sąmonėje pasiekama jos viršūnė; tai tapatino su omegos tašku – Jėzumi Kristumi. Visuomenės evoliucija, anot P. Teilhard de Chardino, vyksta visiems individams susiliejančią organišką bendruomenę Jėzuje Kristuje. Šią integraciją skatina krikščioniškoji meilė. Kurdama žmonijos dvasinę vienovę evoliucija įveikia blogį – asmenybių individualizmą. Neigė dualizmą, materializmą ir spiritualizmą, teigė monistinę materijos ir dvasinio prado vienybę. Dvasinis pradas egzistuoja jau molekulėje ir atome,

gyvoje materijoje įgauna psich. formą, žmoguje tampa savimone. Iš pradžių P. Teilhard de Chardino mokymas Bažnyčios nebuvo pripažintas, veikalai drausti spausdinti, vėliau P. Teilhard de Chardino įtaka teologijai padidėjo. Kiti svarbiausi veikalai: *Žmogaus atsiradimas* (*L'Apparition de l'homme*), *Žmogaus vieta gamtoje* (*La Place de l'homme dans la nature*, abu išleisti 1956), *Žmogaus ateitis* (*L'Avenir de l'homme*, išleistas 1959), *Žmogiškoji energija* (*L'Énergie humaine*, išleistas 1962), *Mokslas ir Kristus* (*Science et Christ*, išleistas 1965).

***Pastaba: raudonai pažymėtos eilutės – mano. Celestina

PAŽINTI DIEVĄ PER SAVE

Sakykite, ar siekimas pažinti dievą tiesiogiai per save yra nuodėmė? Jei aš negaliu Jo pažinti per save, tai kaip galėčiau Jį pažinti, koku kitu būdu? Ortodoksai aiškina, kad Dievą pažinti galima per tikėjimą ir šventų knygų skaitymą. Bet protas ir skaitymas – tai ne visas aš.

Pats baisiausias dalykas įvykęs krikščionybės istorijoje buvo tas, kad siekis pažinti Dievą per save buvo laikomas erezija, nusikaltimu, Švento rašto niekinimu. Ir už tai buvo baudžiama mirtimi, baisiomis kančiomis ant laužo. Šventieji mistikai Biohme ir Ekhartas buvo nuteisti mirti ant laužo, nes skelbė imanantinį (vidinis, be išorinių veikslių atsiradęs, betarpiškas) Dievo pažinimą per save.

Dabr tokių kaltinimų bažnyčia pateikti negalėtų: pasikeitė žmonių sąmoningumas, teisės principai. Tačiau bažnyčia kokia buvo tokia ir liko: ortodoksinė, kuri leidžia mums pažinti Dievą per Katekizmą, per privalomas mišias, ritualus...nes be jų bažnyčia sunyktų, kunigai liktų bedarbiai. Visi tie gražūs statiniai taptų niekam nereikalingi. O dabar štai ateina žmogus į angelais ir šventųjų paveikslais išpuostą bažnyčią ir jaučiasi pakiliai, arti „dievo“. Kunigai moko suprasti Evangelijos Tiesą (nors tų evangelijų ne viena, visos skirtingos, net prieštaringos). Tai įrodyta. Laikas bėga, bažnyčia pilna to žodžio prasme „užkonservuota“, o žmogus gyvena be dievo...Dauguma tiki, kad Jis yra, bet nežino Kas Jis yra MAN. Laimei yra ir kitokių religijų ir tikėjimų, kurios padeda suvokti ir priimti **Dievą kaip Dvasią**. Nors tai skelbė ir Jėzus Kristus, bet bažnyčia atsistojo tarp Jo ir mūsų. Užuot padėjusi pažinti gyvąją Dvasią, ji nukreipia mūsų protą į „lankas“...kur ganosi daug daug žodžių *apie dievą*...bet Jis pats yra toli toli...danguje...o mes Jo sukurti ir palikti be globos kaip „avelės“...

Taigi, kaip minėta, YRA KELIAS pas Dievą tiesioginis ir mes turime teisę Juo naudotis. Jėzų Kristų išpažįstantys žmonės neradę Jo bažnyčioje ieško

GYVOSIOS DVASIOS savyje. Ir teisingai daro. Kristus vadino Dievą Tėvu-Dvasia, kurios neįmanoma apibrėžti žodžiais, atvaizduoti nei akmenyje, nei tapybos paveiksle, nei bažnyčios skliautuose ar altoriuje. Dievas Tėvas yra žmogaus esybės pamatas, kurį galima atrasti visiškai nuraminus PROTĄ (kurį bažnyčia išnaudoja savo tikslams), sąmoningai apsisprendus „eiti“ gilyn į save ir susiliesti su JO REALYBE, su Šventąja DVASIA. Ji pasireiškia, kaip kaitri energija nešanti Šviesą ir dievišką Palaimą. Gnostikai TAI vadino Pleroma. Pilnatvė. Patyręs pilnatvę žmogus pamažu transformuojasi iš racionalios būsenos į dvasinę, kuri tampa jo kelrode žvaigžde, gyvenimo kryptimi, moralinio elgesio pamatu, meile artimui. Be vidinės transformacijos realiai vykdyti Jėzaus Kristaus Įstatymą „**Mylėk Viešpatį, savo Dievą, visa savo širdimi, visa savo siela ir visu savo protu, o savo artimą kaip save patį**“, neįmanoma. Ir todėl, nors krikščionių pasaulis didelis, bet būtent krikščionys pasižymi dideliu karingumu, neapykanta kitaip mąstantiems, o **pati krikščionybė suskilusi į daugelį bažnyčių gyvena poati sau...**

Nors bažnyčia gnostikų tikėjimą laikė erezija, o ištikimieji Jėzaus Kristaus sekėjai buvo fiziškai naikinami, tačiau, dėka mistikų, kuriuos pati bažnyčia pripažino šventaisiais, gnostinės žinios išliko, yra puoselėjamos ir praktikuojamos. Pasaulyje yra nemažai gnostikų bažnyčių.

Gnosticizmas – ne religinė doktrina, o DVASINĖ PRAKTIKA. Šiuo metu šis mistinis mokymas vadinamas neagnosticizmu. Deja, ir į gnostines bažnyčias prasiskverbia puikybė, garbėtroška, senas neprašytas „svečias“, šio pasaulio kunigaikštis protas ir aptemdo gnostikų bendruomenę bereikalingais ritualais, okultizmo elementais, tuščiomis apeigomis ir vyresniųjų kunigų vidine konkurencija, puikybės apraiškomis. Tai rodo tik viena: **patys gnostikai skuba garbinti tuos, kurie to neverti.** Todėl svarbu ne tik praktikuoti gnozę, bet saugoti dvasios šviesą, vidinę ramybę, nefantazuoti, nepasiduoti puikybei, temdančiai Šviesos Kelią į Dievo Karalystę.

Gnostikai pripažįsta, kad Jėzus Kristus yra šio pasaulio Šviesa, žmonės – šviesos vaikai sekantys paskui Jį besąlygiškai ir su meile, o savo artimuosius myli kaip pačius save. Dvasinių praktikų metu gnostikai turi mokytis **pažinti save**, kontroliuoti savo jausmus, emocijas ir protą, tai, ką psichologai vadina *ego* vardu. Tai nelengvas, valios ir ryžto reikalaujantis kelias. Einant šiuo keliu tenka perkratyti visas savo mintis, kiekvieną judesį, ieškant sąmonės šviesoje TO, kas svarbiausia, nesiblaškant ir neeikvojant dvasinių jėgų tuštybei. Gnostikas mato

save ir visą pasaulį **per dvasinę prizmę**, kuri yra jo jėga, instrumentas ir pagalbininkas Kelyje. Tai sąmoningumo ugdymas.

Kol esate nepasiruošę viską aukoti dėl Tos Šviesos, nereikia skubėti: geriau ramybėje pakontempliuoti į tai, *kas* tau brangiausia. Patartina pamažu stebėti save, savo mintis, emocijas, veiksmus ir mažais žingsneliais eiti pirmyn, gilyn, ramyn „pasišviečiant“ vidine „akimi“ kaip žibintu. Gnostikas turi išmokti pranajamos: įsigilinti į kitokį kvėpavimo metodą. Tas metodas ypatingas. Nusprendus užsiimti pranajama, reikia žinoti, kad tai jau yra *dvasinės praktikos pradžia* ir *mesti jos NEGALIMA*. Pranajama sužadina žmogaus gyvybinius centrus (jogoje jie vadinami čakromis), kurie generuoja dvasinę energiją.

ATMINKITE: jūs ne biologinės būtybės, o dvasinės.

Jūs esate Dievo Tėvo-Dvasios vaikai. Nėra „biologinės“ energijos, nesipainiokite sąvokose!!! Kiek turite dvasios, tiek esate stiprūs ir gyvybingi. Gnostikas ŽINO, kad tai, ką jis PATYRĖ, keliaus su tuo Gnosiu į Anapusinį pasaulį.

Kaip dvasinės būtybės jūs jau **ESATE DIEVO TĖVO DVASIOJE**, ir **jūsų santykis su Dievu yra tiesioginis, imanentinis**. Jums nebūtinai joks tarpininkas, nebent patyręs mokytojas padėtų eiti teisingu keliu. Ar jums gali padėti krikščionių kunigas? Gali, jeigu jis pats praktikuoja dvasinį gyvenimą, o nėra tik bažnyčios veikėjas. Kunigai daug kalba, o dvasinis mokytojas kalba minimaliai, jūsų negąsdins, nekaltins „pirmine nuodėme“, tik patars. Jūs patys turite išmokti **save pažinti**. Jėzus Kristus sakė:

EVANGELIJA PAGAL TOMĄ

3 JĖZUS TARĖ:

Jei vadovai jums sakys, kad štai karalystė yra danguje,
Tuo metu dangaus paukščiai pralenks jus;
jeigu sakys jums, kad jina yra mariose,
tuo metu žuvys pralenks jus.

Tačiau karalystė yra jumyse ir šalia jūsų.

Kai pažinsite save, tuomet ir jūs būsite pažinti ir sužinosite, jog esate gyvojo Tėvo sūnus.

**O jei nepažinsite savęs,
tuo metu jūs esate varge ir jūs patys esate vargas.**

Įspėjimai. Negalvokite, kad dvasinės energijos sužadinimas - tai „kaifo“ siekimas be jokios atsakomybės. Atvirkščiai, tas „kaifas“ nėra fizinis malonumas. Jame galima įstrigti, save įkalinti ir sustabdyti dvasinę raidą.

